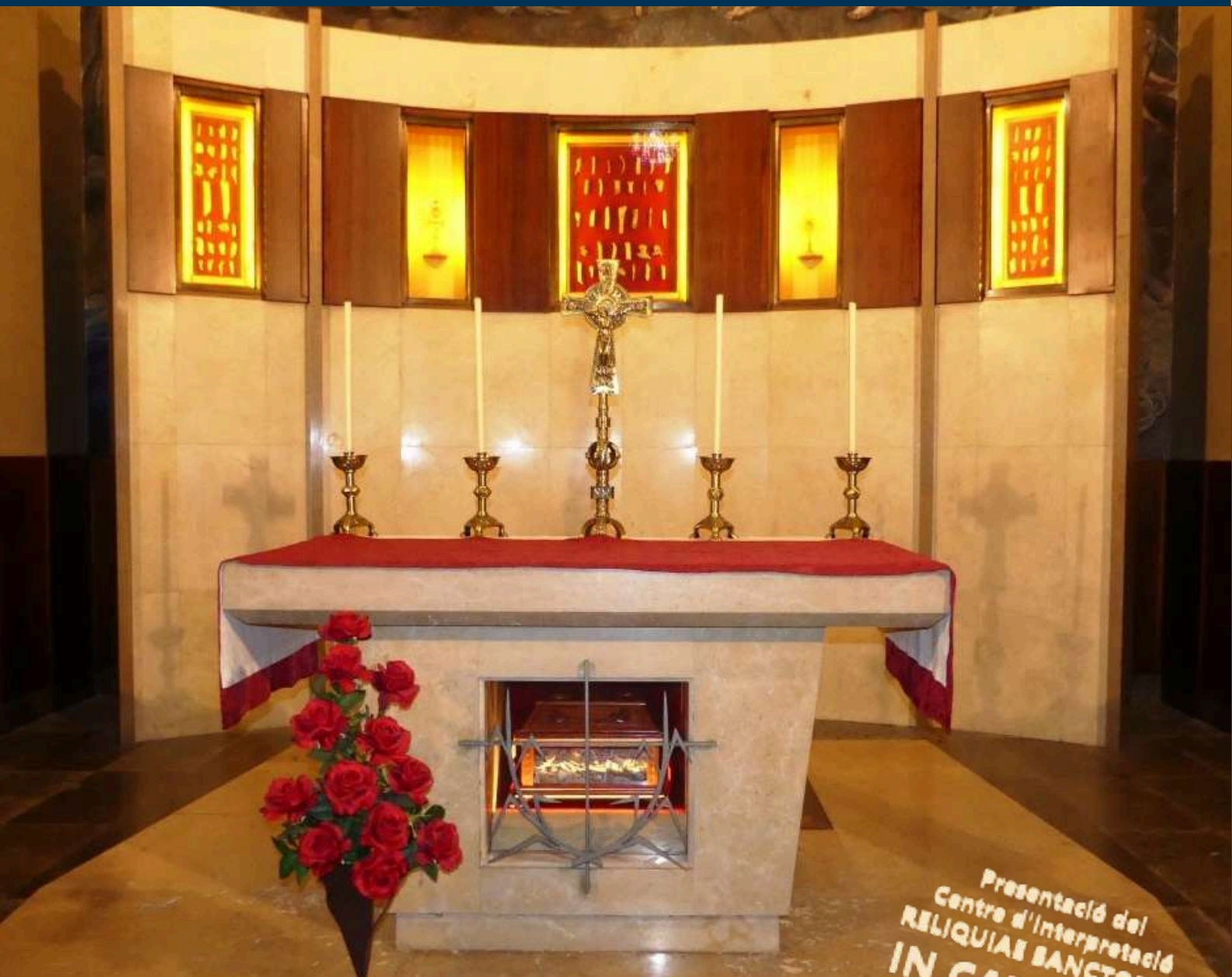

RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA

N.
22

Presentació del
Centre d'Interpretació
RELIQUIAE SANCTORUM
IN CATALONIA

RELÍQUIES EN REMULL

ELS SANTS MÀRTIRS DE VILASSAR DE DALT: QUATRE SEGLES DE DEVOCIÓ
345 ANYS DE L'ENVIAMENT DE RELÍQUIES DES DE ROMA PEL BEAT BONAVENTURA GRAN
ALGUNS APUNTS SOBRE LA DISTRIBUCIÓ DE RELÍQUIES DE SANTA CATALINA TOMÀS
Les antigues relíquies del Reial Palau Menor de Barcelona
Els sepulcres de sant Ermengol, bisbe d'Urgell (1)

...I MÉS

RELÍQUIES EN REMULL, UN RITUAL RECORDAT

La cerimònia de la immersió de relíquies, tractada en aquest número de la revista, s'ha mantingut a l'imaginari col·lectiu com una certa garantia per aconseguir una bona pluja. Aquest gest pretenia reforçar els precés d'intercessió dels sants en èpoques de sequera i se sumava a d'altres rituals que tenien el mateix objectiu.

La proximitat d'un curs d'aigua, riu o riera, d'un llac, del mar o d'una font, podia ser adequat per remullar els reliquiariis i el seu contingut sacre; fins i tot podia servir un recipient amb el líquid i situat en un lloc estratègic de la població. D'exemples n'hi ha diversos a la geografia dels territoris de parla catalana.

La recuperació simbòlica d'aquest tipus de rogativa forma part de la processó de les Santes Espines de Tàrrrega i es va reprendre el 2013 després de gairebé mig segle sense celebrar-se.

La sequera actual, la més severa dels últims temps, ha motivat la mirada retrospectiva a les antigues pràctiques per demanar pluja. Les relíquies de sant Galderic eren conduïdes des del monestir de Sant Martí del Canigó fins a la Mediterrània tot seguint el corrent de la Tet. Fa un any, prop de 200 persones van participar a la processó que es va celebrar a Perpinyà en la qual es van dur, a frec d'aigua de riu, les relíquies del sant. No es va tractar de cap representació, sinó que hi havia implícita la voluntat de reclamar un bon ruixat.

Aquests casos són, sens dubte, un clar testimoni de la vigència de les relíquies com a elements actius de la cultura i devoció populars.

La Tet quan passa per Vilafranca de Conflent

RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA N. 22 Abril 2024

En aquest número...

Relíquies en remull: una pràctica contra la sequera i altres calamitats

Els Sants Màrtirs de Vilassar de Dalt: quatre segles de devoció

345 anys de l'enviament d'unes relíquies des de Roma pel beat riudomenc Bonaventura Gran

Les antigues relíquies del Reial Palau Menor de Barcelona

Alguns apunts sobre la distribució de relíquies de santa Catalina Tomàs

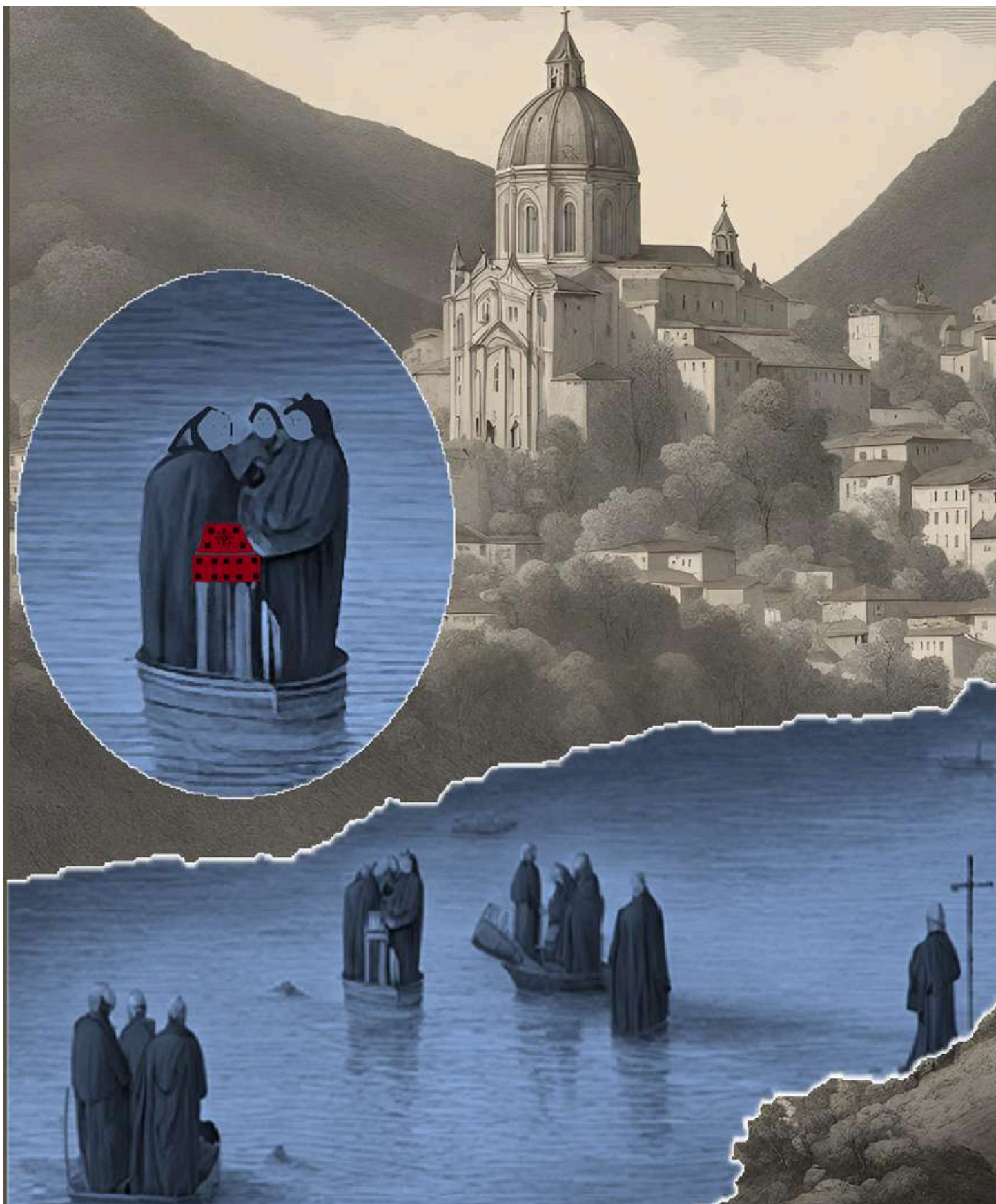
Els sepulcres de sant Ermengol, bisbe d'Urgell (I)

Presentació del Centre d'Interpretació Reliquiae Sanctorum in Catalonia

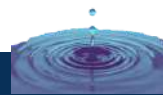
Relíquies són notícia

El mirall

Portada: Capella i retaule dels Sants Màrtirs de Vilassar de Dalt

RELÍQUIES EN REMULL

RELÍQUIES EN REMULL

Una pràctica contra la sequera i altres calamitats

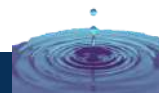
Redacció.- La diversitat de mostres de religiositat popular per demanar pluja en temps passats podia adquirir formes ben insòlites. Entre aquestes, amb relíquies com a participants i més enllà de la conducció en multitudinàries processons fins a llocs especialment rellevants, hi havia les que col·locaven directament el reliquiari en contacte amb l'aigua. La mentalitat devota devia considerar que, en notar la mullena del mateix líquid que era part de la desitjada pluja, el sant o santa de qui s'atribuïen aquelles restes serien més expeditius a l'hora d'intercedir en el prec per un bon i necessari ruixat. Es tractava d'un model de rogativa que es feia quan accions precedents menys dràstiques no havien proporcionat el resultat que es pretenia. Aquesta pràctica, malgrat que pugui semblar molt singular, era més freqüent d'allò que pot semblar i l'esmenten diversos documents. La proximitat del mar, d'un curs o acumulació d'aigua, afavoria que s'interpretés positivament la immersió a l'aigua de relíquies de sants.

Les relíquies de sant Galderic tenien un gran protagonisme al nord dels Pirineus quan persistia la sequera. Les restes eren conduïdes des del monestir de Sant Martí de Canigó tot seguint el curs de la Tet fins al mar. El reliquiari anatòmic d'argent amb el cap del sant va fer tenir aquest destí en diverses ocasions. El 29 de març de 1655, a la processó se n'hi van sumar d'altres que venien de diferents llocs i que duien la pròpia creu al capdavant. A la platja, un petit grup de monjos de Sant Martí i sacerdots de Perpinyà van pujar a una barca amb la relíquia i la Vera Creu. L'embarcació es va allunyar mar endins per fer-se més visible a la gentada que s'havia reunit a la sorra. Enmig de cants i precis al sant, un monjo

sostenia el reliquiari de sant Galderic i un sacerdot la veracreu i es va procedir: "Aleshores el monjo i el domer es van inclinar sobre les aigües profundes. Un hi estenia el cap principal del Sant i l'altre la veritable creu, mentre que de la terra s'alçava, suplicant, formidable com les onades més fortes del mar: Senyor, ver Déu, misericòrdia! Tres vegades baixaven a les aigües. Tres vegades el clam de la multitud va ressonar".(3)

L'estany de Banyoles era una cavitat amb aigua molt propícia per desenvolupar el ritus del bany de restes sacres. El patró banyolí, sant Martirià, en època de sequera severa es traslladava al llac on es posaven a lliscar la superfície humida.. Aquesta acció es va produir en diverses ocasions i formava part de les pregàries en petició de pluja de les parròquies veïnes. Pere Alsius en va donar dades detallades: "Generalment se promovían estas

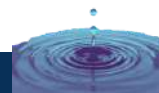
Sant Martíria i l'estany de Banyoles

rogativas per a aconseguir del Cel benèfica pluja, circumstància que agregada a la de ser conduït a la bora del estany lo sant cos del nostre patró y màrtir Sant Martíria, per a fer en tan poètic lloch la solemne benedicció del temps, dona origen a que esta antiquíssima y piadosa romeria fos coneguda per portar Sant Martíria' al estany. Sens fonament s'ha dit que per primera vegada fou celebrada esta funció religiosa en temps del abat Dimas de Malla a 29 de abril de 1689, ab motiu de una gran sequedat que per moments consumia 'ls fruits de la terra; autèntics documents m'han justificat que ja en 25 de abril de 1651 havia tingut lloch, unintse a las romerias d' esta comarca, las de la vall de Guialbes, que aportavan ab tota reverencia las despullas santas del gloriós Sant Mer, ab tal ocasió veneradas pels fiels en lo monastir, qual fundació tradicionalmente li es atribuhida; essent de advertir que en la autèntica acta de esta. solemnitat ja son senyalades otras anteriors pregarías".(4) El mateix Alsius va detallar el moment de l'arribada del reliquiari a l'estany: "*El curso de esta procesión es a poca diferencia el que siguen las demás*

procesiones ordinarias, solo que prolonga su curso hasta el lago, al pié de cuyas aguas se detiene lo necesario para cantar los cuatro evangelios principales, rociar con elles el arca de las reliquias y bendecir los cuatro vientos principales, y entonando luego el preste un himno a honor del santo, emprende de nuevo la marcha la procesión hasta la villa".(5)

Lluís G Constans va qualificar aquestes participades processons amb mots de lloança i va datar la inicial unes dècades abans que Alsius: "L'espectable que oferien les 24 processons de les 24 parròquies, cadascuna amb les seves creus i imatges, amb els seus fidels en actitud penitent, en nombre de quatre a deu mil, era veritablement imponent i colpidor. La primera d'aquestes grandioses manifestacions tingué lloch l'any 1614 i l'última el 1878".(6)

El pas de rius i rieres era profitós quan es pretenia reclamar la clemència divina i la seva magnanimitat per superar els episodis de secada. El monestir benedictí de Sant Pere de Casserres, envoltat per un pronunciat meandre del Ter, preservava el cos

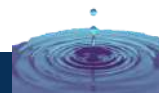
El Cos Sant de Sant Pere de Casserres i el pas del riu Ter prop del monestir, a l'actualitat

momificat d'un infant que la llegenda relacionava amb la fundació del cenobi. El jesuïta Bernat Bolós, a mitjan segle XVIII, va escriure un document que aplegava la història del cenobi, publicada el 2007. Aquest document, datat de 1736, oferia la primera referència de la contribució de l'anomenat Cos Sant o Sant Infant per reclamar pluja: *"Aquest innocent ha estat sempre sencer de tots los membres i pars de son cos, y de pochys anys a esta part té la testa del cap esclafada, y la causa fonch, que anant una professó de las Vilas veïnes al santuari de Casserras en temps de seca per alcançar aygua, per la poderosa intercessió de aquest innocent, lo baixaren en professó al Riu y lo mullaren, y desde las horas se li entendrí la testa, y se trencà lo casco, y luego caygué tanta aygua, que la professó arribà ben mullada a la Iglesia; y és tan experimentada la sua poderosa intercessió, que may se-n tornan sens consuelo las professons, que van a buscar lo alivio a Casserras"*.(7)

L'esmentat Jeroni Pujades esmentava que havia estat testimoni d'una d'aquestes cerimònies quan una relíquia de sant Valeri, bisbe de Saragossa a finals del segle III i principi del IV, era destinada al riu

Segre: *"En la ciutat de Leyda en la Sachristia de aquella sancta Seu, tenen una canyella de un bras de aquest fanct la qual en temps dels meus estudis viu, y adori infinides vegades. Y la viu banyar en lo riu de Segre ab gran professo, en temps de secada per impetrar aygua del cel la qual per medi de aquesta sancta reliquia se alcança cumplidament del Senyor"*.(8)

Les fonts també eren una forma d'aigua corrent apta per mullar-hi relíquies. A principis del segle XVII, Antoni V. Domènec (1) va descriure com l'arqueta de sant Fortià, suposat infant dels Sants Innocents assassinats per ordre d'Herodes i venerat a Torelló, prenia part en el ritual que tenia com a escenari la font del Raig; la tradició insistia que un colom havia portat el reliquiari penjat del bec i que l'havia dipositat a tocar del brollador natural: *"Haze este bienaventurado niño muchos milagros. Particularmente el Rector de Torellon afirma, como el con la procesion de su término, y de otros lugares circunvezinos a llevado el cuerpo del glorioso San Fortian a la fuente a donde traxo la paloma aquella santa reliquia, y que en presencia de gran multitud de gente a bañada la arca donde*

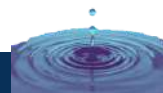
La font del Raig i l'arqueta de sant Fortià de Torelló

està el santo cuerpo, y esto no solo una sino ocho, ò nueve vezes . Y dize, que tiene esta experiencia, que si a de llover se mueve el cuerpo dando dos, ó tres bueltas dentro en la arca, y sino a de llover no haze movimiento alguno. O grande, y estupendo milagro, ò maravilla espantosa, ò dichoso pueblo que tiene semejante thesoro. O quanta obligacion tiene de hazer gracias al Señor de una tan señalada merced, como es esta". I l'autor continuava amb el relat: "Lo mesmo afirma mosen Iuan Vinyals Rector de la parrochia de San Vicente el qual estuvo presente con su procession, quando el Rector de Torellon baño la dicha reliquia acompañado con la procession de su término, y de los otros lugares cirunvecinos. Otra merced y tan gran milagro haze el Señor por medio deste Santo, segun dize el mesmo Rector: el qual es, que si no se mueve el cuerpo en lar arquilla, quando le llevan a la dicha suente, dexanle en la capilla de San Fortian, que està cerca della ocho ò nueve dias. Y muchas vezes , y casi siempre se sigua, que antes no han buuelto el cuerpo santo a la Yglesia mayor, la tierra tiene abundancia de agua".(9)

Aigua prodigiosa

A més de la interpretació que concebia el remull de relíquies per afavorir la pluja també es feia per transmetre'n les "propietats" a la mateixa aigua. El líquid que havia amarat les restes sacres adquiria, segons la devoció popular, facultats miraculoses indicades per superar diferents calamitats i per curar malalties.

La Vera Creu de Besalú, present a la vila comtal des de l'any 1017 quan el comte Bernat Tallaferro la va aconseguir a Roma per crear l'efímer bisbat, prenia aquesta funció segons descrivia l'esmentat Antoni V. Domènec (10): "Es costumbre cada año el día del Viernes Santo poner dos portaderas llenas de agua en dicha Yglesia de Santa Maria de Besalú y bañar en ella esta sagrada Reliquia . Y asi los de la mesma villa, como los otros circunvezinos, que estan a media legua, y a una legua alrededor , vienen con cantaros, redomas, jarros , y otros vasos a buscar de aquella agua , dizele , que por mucha que saquen, nunca se ha visto agotar, antes bien el Sabado Santo echan, la que quedò, en el pozo del dicho monasterio , y segun afirman , que a juyzio de personas platicas se llevan mas de seys portaderas de agua como me han certificado

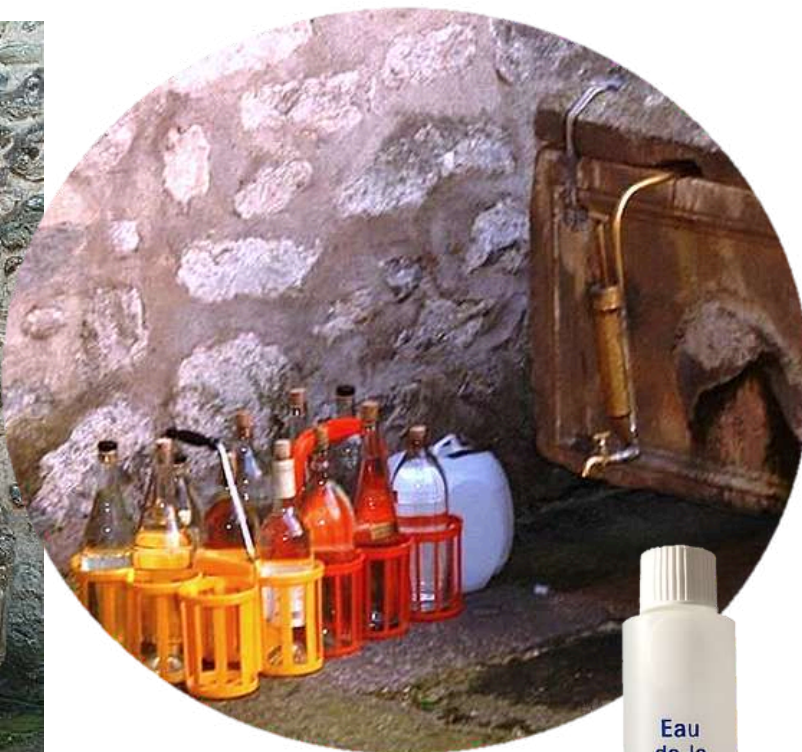
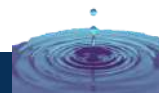
RELÍQUIES EN REMULL

personas de credito de la mesma villa. Es cosa esta, que la puede facilmente un hombre provar con experiència". L'aigua que entrava en contacte amb la Vera Creu, com l'autor esmenta en dos miracles, adquiria i transmetia el do de la curació de la febre: "Un luez de la dicha villa de Besalu estava tan atormentado de una rezia calentura, que no podia hallar remedio, pidio con gran confiança y devocion agua , en la qual fue bañada esta prenda , y en la mesma hora que hubo bevido della, cobró salud [...] Un mercader llamado Joan Albusa, estuvo tan enfermo de calenturas, que no se podian moner en la cama, quiso beber agua, en la qual avia sido mojada la dicha Reliquia, y aquella bevida quedòsfin calentura, y fue a la dicha Yglefia dando gracias a Dios por tan señalado favor". La fama de l'aigua de la Vera Creu assolia, també, la intercessió per combatre el diable. Domènec també en va escriure el corresponent relat, que va situar l'any 1200, i el va atribuir a l'ocupació maligna d'una cova aigües amunt del riu Fluvià. Aleshores, per vèncer aquest greu problema, s'hi va dur la Vera Creu en processó encapçalada pel prior de l'església de Santa Maria i l'abat del monestir de Sant Pere: "Llegaron pues allà, y luego el Reverendo Prior estando arrodillado bañó aquella santa preda en el agua de la cueva, la qual al punto se le salto de las manos, y cayendo en la dicha agua estuvò allí 3 dias, y noches viendo los circunstantes huyr los demonios en figura de cuervos". La Vera Creu de Besalú, segons Domènec, també servia per calmar calamitats col·lectives com un possible aiguat: "En el año del Milagro. Señor de 1321. en el mes de Octubre , hubo grandes lluvias de tal suerte , que el agua de Fluvian crecia tanto , que subio encima de a puente de Belalu, y hubo tambien grande tempestad, y de tal manera estava el dicho puente banbaleando, que muchos pensavan se caeria. A hora de Completas, quando andava la tempestad en su mayor fuerça baxó un Canonigo del dicho

La veracreu i el riu Fluvià al seu pas per Besalú, a l'actualitat

monasterio [Sant Pere de Besalú] llamado Martin Rosiñol, lleuando configo agua en que fue bañada la dicha Reliquia, y era tanto el viento y lluvia, que apenas podía passar por las calles. Pero con todo esto llego con el favor de Dios al puente, el qual sospechavan haver ya caydo, y echando el agua que llevaba desde un lugar alto, luego vieron los circunstantes, que el rio començo a maynar su furia, menguando las aguas del, y assi quedaron libres de todo peligro. Despues passados algunos dias se dezia, que el demonio en figura de cuervo avia aparecido a un hombre y le dixo que el dia de la tempestad avia cerca de la puente de Besalu muchas legiones de demonios para hecharlo por tierra, pero que vino un Canonigo, el qual con virtud de una agua les huyento a todos".(11)

La Santa Tomba d'Arles.
l'aigua i el mecanisme
d'extracció que s'utilitza
cada 30 de juliol

A la comarca pirinenca del Vallespir, a la riba esquerra del riu Tec, es troba la vila d'Arles, que encercla el seu antic monestir de Santa Maria. És el lloc on apareix, de dins d'una tomba, una aigua miraculosa i és el punt d'origen de la gran devoció dels Països Catalans vers dos sants d'origen persa, sant Abdó i sant Senén, que són coneguts, popularment, com sant Nin i sant Non.

La Santa Tomba, prop de l'entrada de l'església és un sarcòfag paleocristià datat del segle IV. Tallat en un bloc de marbre, té una tapa de forma prismàtica d'uns trenta centímetres d'alçada; a la cara lateral més visible hi té, en relleu, el crismó o monograma del nom de Crist.

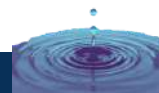
Cada 30 de juliol passa un fet que la tradició qualifica de miraculós: de l'interior se n'extreu certa quantitat d'aigua sense que hi hagi cap conducció que n'hi aporti. La tradició associa aquest líquid

amb el transport de les relíquies de sant Abdó i sant Senén dins unes botes plenes d'aigua que va adquirir propietats miraculoses.

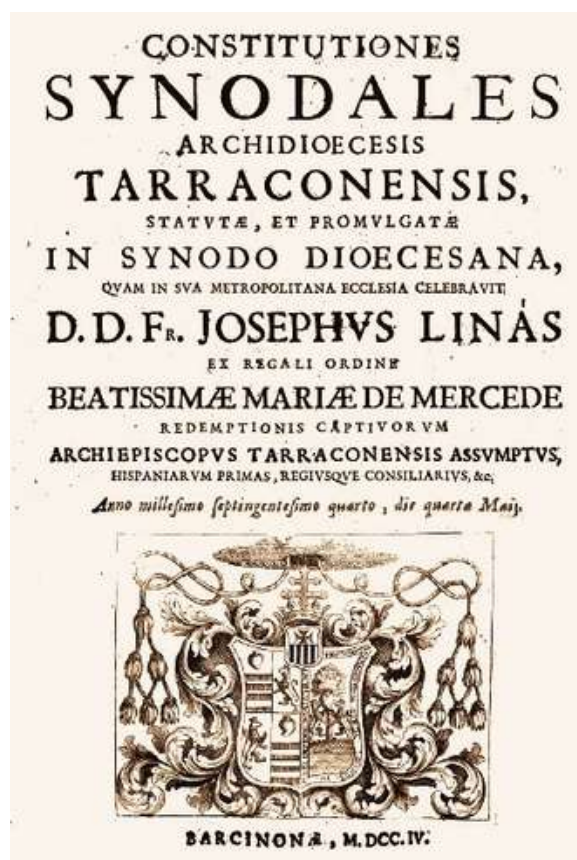
Segons diverses investigacions, es relaciona l'aigua amb filtracions de la pluja i, també, de la condensació de la rosada. (Vegeu: "L'aigua miraculosa de la Santa Tomba d'Arles" *Reliquiae Sanctoum in Catalonia*, n. 7, juliol-agost 2021, p. 38-40)

Una pràctica rebutjada per l'Església

Banyar relíquies era un gest que, més enllà de la hipotètica efectivitat, posava en seriós perill la conservació. Per aquest motiu prou evident, però també per la connotació supersticiosa, es van alçar veus autoritzades que en proclamaven la prohibició. La Congregació dels Ritus creada el 1588 pel papa Sixt V, precedent de l'actual Congregació pel Culte

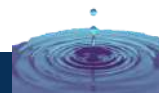

Diví i la Disciplina dels Sacraments, el 19 de de gener de 1619 va emetre un decret que ordenava l'abandonament d'aquesta pràctica: "De cap manera hauria d'actuar amb l'excusa de cap costum, i més aviat d'abús, com submergir la Santa Creu i les Relíquies dels Sants en aigua per tal d'obtenir pluja de Déu en l'època seca". Aquesta instrucció es va recollir a les constitucions sinodals que aplegaven les disposicions diocesanes promulgades en un sínode i que tenien aplicació a la demarcació religiosa. L'arquebisbat de Tarragona la va incorporar en les seves constitucions. A l'edició de 1704, en època de l'arquebisbe Josep Llinàs i Aznar (1695-1710), s'esmentaven les paraules següents: "Com no hi ha dubte, la Santa Mare Església amb tota diligència i vigilància a expulsar les diverses i diferents supersticions, que, tant fidels a Crist com als altres, estan disposats a aplicar a la veneració de les restes dels Sants, i a l'expulsió de malalties i altres mals. Per tant els seus passos en la matèria tan inherent a les coses santes, ordenem en la present Constitució, que les relíquies dels Sants, la fusta de la Santíssima Creu, o el seu signe de pietosos oficis, i que en processons tots els fidels de Crist, pregant al Senyor, siguin submergits en aigua, o mullats, com si de cap manera estigués permès, fins i tot sota el pretext de la força del costum, que més aviat corromp, és a dir, ho prohibim: decretem que les oracions per curar i expulsar els mals, que no hagin estat aprovats per l'Església o en ordinari, han de ser rebutjat".(12) Aquesta norma es va traslladar a les diferents circumscripcions episcopals integrades a l'arxidiòcesi. En el cas del bisbat de Vic consta en l'edició del prelat Manuel Muñoz (1744-1751).(13) La fermesa eclesiàstica no va erradicar ràpidament unes mostres de religiositat que associaven les relíquies i l'aigua. Malgrat que tenien un aire de credulitat, aquestes pràctiques eren un recurs desesperat per combatre la força de la natura i els seus efectes a les societats amb nuls o incipients coneixements científics.

Notes:

- 1 Pujades, Jeroni. *Crònica universal del Principat de Catalunya*. Barcelona: Casa de Jeroni Margarit, 1609, p. 211r
- 2 *Llibre vermell de la ciutat de Girona (1188-1624)*. Lleida: Fundació Noguera; Pagès Editors, 2001, p. 380 (edició a cura de Griselda Juliol)
- 3 Jampy, Abbé M. *Saint Galdérique et son culte en Roussillon*. Perpinyà: Imprimerie e l'Agence de Voyages, [1929], p. 183-184
- 4 Alsius, Pere. *Ensaig històric sobre la vila de Banyoles*. Barcelona: Estampa de L. Obradors i P. Sulé, 1873, p. 316
- 5 Alsius, Pere. "Rogativas Extraordinarias á San Martirián, Patrón de Bañolas", *Revista de Gerona*, n. 2, febrer de 1878, p. 84
- 6 Constans, Lluís G. *Diplomatari de Banyoles*. Banyoles: Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, 1985, p. 15
- 7 Bolós, Bernat. *Història del monestir de San Pere Casserras*. Manlleu: Fundació Caixa Manlleu, 2007, p. 54 (edició a cura d'Antoni Pladevall)
- 8 Pujades, Jeroni. *Crònica universal del Principat de Catalunya*. Barcelona: Casa de Jeroni Margarit, 1609, p. 223r
- 9 Domènec, Antoni V. *Historia general de los santos y varones ilustres en santidad del Principado de Cataluña*. Girona: Empronta de Gaspar Garrich Librero, 1630, p. 225-226
- 10 Domènec, Antoni V. *Historia general de los...* [op. cit.], p. 94-95
- 11 Vila, Antón. *Noticia histórica de la dos Santas Espinas de la corona de Jesucrist que's veneran en la Iglesia parroquial de la vila de Sampedor*. Barcelona: Tipografia Catòlica, 1894, p. 38-39
- 12 Linas, Josep. *Constitutiones synodales archidioecesis tarraconensis, statutae, et promulgate in synodo diocesana, quam insua metropolitana ecclesia celebravit...* Barcelona. [s. e.], 1704, p. 346
- 13 Muñoz, Emmanuele. *Constitutiones synodales Dioc. Vicen. In unum collectae renovatae, & augutae*. Vic: Pere Molera, 1748, p. 62

L'aigua de sant Gregori d'Òstia a territoris de parla catalana

L'aigua que havia amarat relíquies podia tenir un origen llunyà, fora dels territoris de parla catalana. Diferents referències documentals indiquen que se n'utilitzava que provenia de la San Gregorio Ostiakoaren basilika, temple situat al municipi de Sorlada, a l'est de Navarra.

La tradició sosté que sant Gregori era cardenal i bisbe de la diòcesi d'Òstia, a tocar de la ciutat de Roma. El papa Joan XVIII el va enviar a predicar a terres de la península Ibèrica. L'any 1044 va morir i el seu cos es va carregar sobre d'una burra que va fer camí fins al lloc on se li havia de construir una església. En aquest punt, en el cim de Peñalba, d'uns 700 metres, es va edificar la basílica que li és dedicada.

El 12 de març i el 9 de maig era tradició fer passar aigua pel bust d'argent del sant, obra de l'orfebre José Ventura, que el va acabar el 1728. Aquest reliquiari conté diverses restes òssies de sant Gregori i té una obertura al capdamunt i una altra al capdavant.(1) Un embut del mateix material s'introdueix al primer forat i se situa una safata, amb un broc, a sota; llavors es llença i recull el líquid segons Andrés de Salazar: "*El engaste de plata de la Cabeça del Santo tiene en lo mas alto un agujero pequeño, con un borde relebado y dorado, por el qual se ve el casco de la misma Cabeça santa. Abaxo en el cuello tiene otro agujero, en correspondcia del alto y tiene la Iglesia para este ministerio una vazia, con sus barras por enzima y a un lado un cañito con su embajador. Poneee esta vazia enzima del Altar Mayor y assiéntase la Cabeça sobre las barras della que dado hazia fuera el dicho cañito y el embajadorcillo se pone en el agujero de arriba y por el se va echado la agua, que passa bañando toda la santa Cabeça y sale por el agujero del cuello a la vazia; y della se despide por el cañito que tiene y se va recogiendo en unes garrafas o redomas grandes de vidrio que ay para este minifterio*".(2) Quan havia passat una quantitat determinada d'aigua, es dipositava en gerres que s'acabaven d'omplir amb d'altra, que no havia passat pel ritual, per poder-ne distribuir més.

Aquesta aigua era especialment aconsellada contra la plaga de la llagosta i diverses epidèmies. Era molt apreciada i es repartia a molts llocs que hi destinaven una representació per recollir-la. A la ciutat d'Alcoi i a La Torre de les Maçanes, al País Valencià, utilitzaven l'aigua per beneir els camps. Pere Català, esmentant la Història de Cardona de Joan Serra i Vilaró que ho va recollir de documents de l'Arxiu Municipal de Solsona, esmenta que per aquelles terres era ben coneguda la propietat d'aquella aigua: "El 27 de maig [de 1688] els cònsols de Cardona demanaren als de Solsona aigua de sant Gregori, remei contra la llagosta, de la qual estaven envaïts els camps".(3)

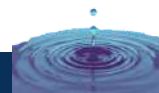
Notes:

1 Arana, José Antonio. "El agua de San Gregorio", *Cuadernos de etnología y etnografía de Navarra*, n. 11, 1979, p. 295-300

2 Salazar, Andrés de. *Historia de San Gregorio de Piñava, obispo de Ostia, cardenal de santa Iglesia de Roma y su Bibliothecario y Legado à Latere*. Pamplona: Juan de Oreyza, 1624, p. 339-340

3 Català, Pere. *La plaga de la llagosta a Catalunya*. Barcelona: Rafael Dalmau, 1987, p. 58

RELÍQUIES EN REMULL

Relíquies de sants però també d'associades a Crist

Les relíquies cristològiques, relacionades amb la vida i mort de Crist i de notable importància per als devots, també han format part dels ritual d'immersió. Les espines que s'atribuïen a la corona col·locada al cap de Jesús en la Passió eren banyades en aigua, i simbòlicament encara ho són, a Tàrrega.

La festa major de la capital urgellenca, celebrada, a mitjan mes de maig, es dedica a la Mare de Déu de l'Alba i a les Santes Espines. Aquestes relíquies hi van arribar en data no precisada; ja hi eren però, el 1551. Es tracta de dues espines, una de 8 centímetres i l'altra de 6 que la tradició, molt possiblement sorgida durant el segle XVIII, atribueix a l'obsequi d'un àngel vestit de pelegrí queles hauria dipositat a l'altar major de l'església parroquial de Santa Maria. La devoció es va desenvolupar, especialment, en els segles XVII i XVIII amb la fundació d'una confraria que en promocionava el culte.

El 3 de novembre de 1606, en situació de gran sequera, una processó va conduir les relíquies pels carrers de la ciutat fins a l'anomenada Creu de Cervera; aquesta creu de terme estava situada al camí que accedia al nucli urbà des de la Segarra que actualment és totalment restaurada i col·locada a la plaça Major. En aquell lloc, en un altar improvisat per a l'ocasió, es va procedir a la immersió: "I per lo Sr. Rector Sanxo de Garro qui era president de la missa, fou presa dita santa Relíquia que estave dins un crestell i per dos ve vegades ab un sitrot de plata i bassina de plata banyà dita santa Relíquia ab molta devoció i veneració, cridant grans crits de Senyor, ver Déu, misericòrdia; i banyada aquella tornaren a pendre dita relíquia i posar en lo tabernacle i tornaren a ordenar la professó [...]".(1)

El primer bisbe de Solsona Lluís de (1594-1612), després de crear-se la diòcesi, va prohibir la immersió de les santes Espines per evitar la seva degradació. Aquesta resolució no es va prendre amb gaire consideració ja que el 1622, segons consta, es va seguir amb la seva pràctica proganitzada pel seu mateix successor: "Lo senyor bisbe prengue se sas mans la santa reliquia y aquella besa per tres vegades ab multitud de llagrimes llansa de sos ulls y agenollats tots los de les proffessons pelegrins y pelegrines dixiplinats y altres ab molta devotio lo senyor bisbe banya aquelles per tres vegades ab grans crits de Senyor ver Deu misericordia que ere un judici final per la multitud de gent y ere que pasaven dos mil animes y a la nit comensant a les nou ores vingue tanta multitud de aigua que dura quatre ores de rellotge cosa miraculossa que permete Deu nostre senyor y banyades aquelles la sancta professo fent lo circulo del Corpus sen torna a la sglesia parrochial de dita vila [...]".(2)

El record de la intervenció de les santes Espines en moments de necessitat de pluja i el seu contacte amb aigua ha tingut la recreació en temps recents. La festa assignada a les relíquies en data del 13 de maig, que ja se celebrava a mitjan segle XVI, va perdre l'antic ritual d'immersió de les relíquies l'any 1964. Gairebé mig segle després, el 2013, institucions i entitats targarines van sumar voluntats i van retornar el gest devot a la festa major. Des d'aleshores, un cerimoniós seguici acompanya el sacre contingut fins als peus de l'antiga creu de terme, actualment situada a la plaça Major. En aquest punt, un recipient amb aigua serveix per mullar el peu del reliquiari i es recrea, ocasionalment protagonitzat pel prelat diocesà, la centenària petició de pluja.

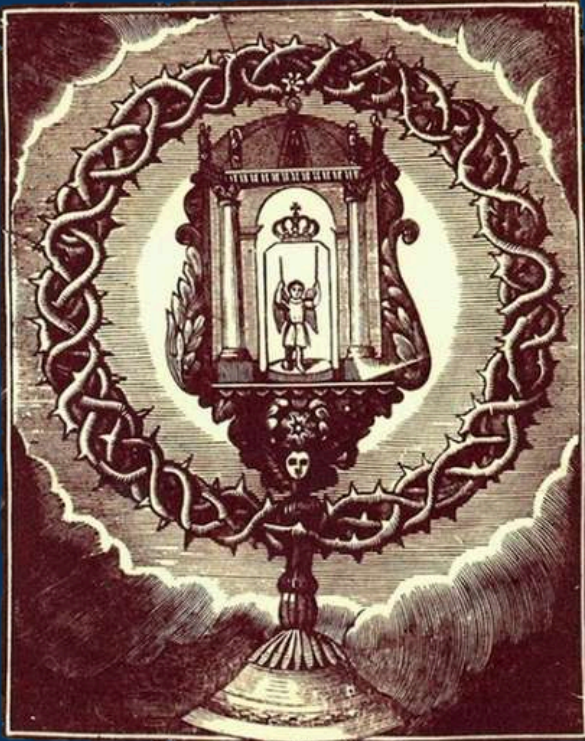
Notes:

1 Berga, Ramon; Maymó, Francesc. *Notes històriques sobre les santes Espines de Tàrrega*. Tàrrega: [s. e.], 1965, p. 131

2 Farré, Miquel Àngel. "Fenòmens naturals i religiositat a la Tàrrega dels segles XVI-XIX", *Urtx: revista cultural de l'Urgell*, 2008, n. 22, p. 161

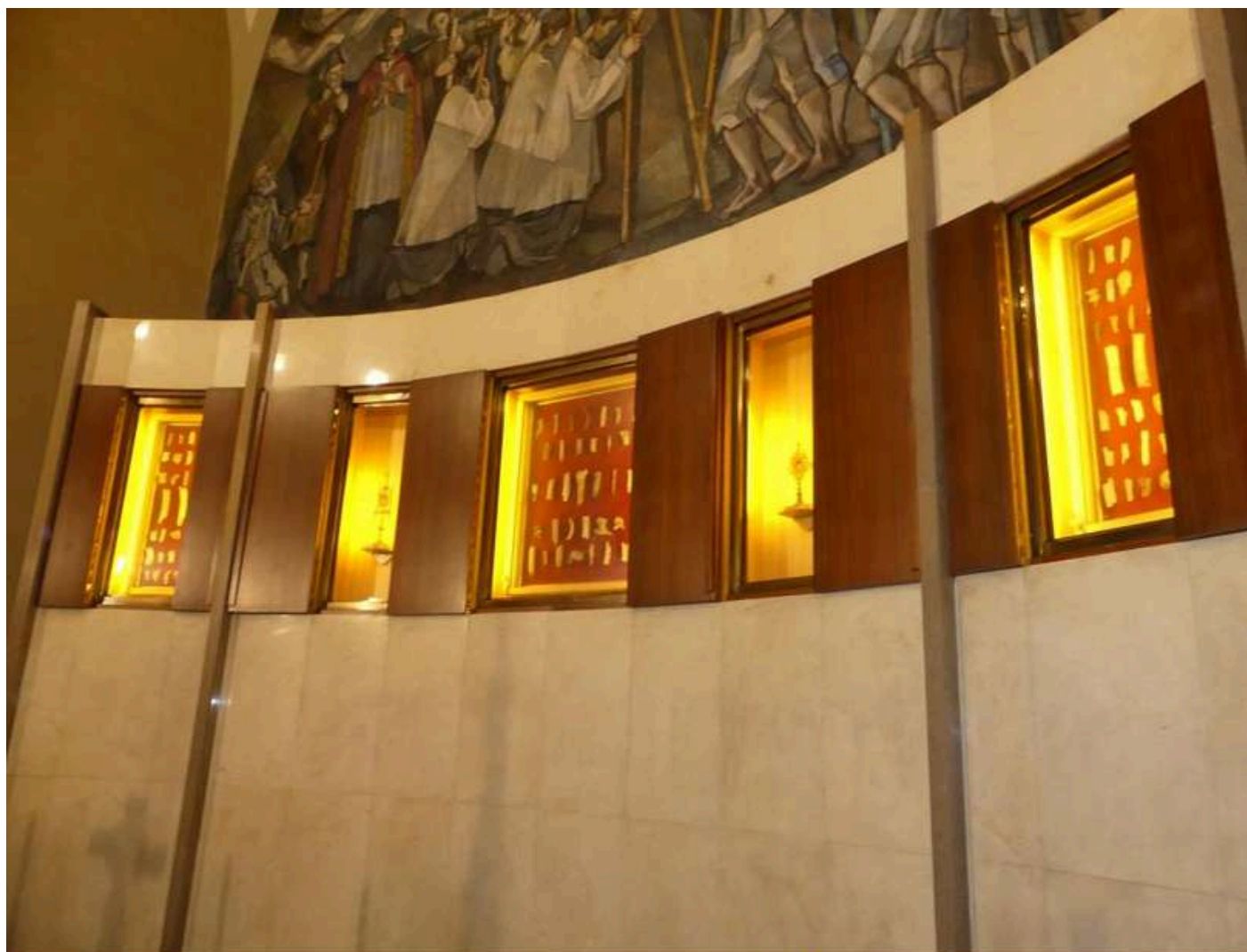

RELÍQUIES EN REMULL

Dues estampes de les santes Espines de Tàrraga i recorreguts històrics de la processó (clicqueu damunt per veure un reportatge audiovisual)

Recorregut processó
 Mitjan s. XVI - s. XIX
 S. XX (fins 1964) - d. 2013

ELS SANTS MÀRTIRS DE VILASSAR DE DALT: QUATRE SEGLES DE DEVOCIÓ

ELS SANTS MÀRTIRS DE VILASSAR DE DALT

Redacció.- La parròquia de Sant Genís de Vilassar de Dalt venera, amb molta devoció, els anomenats Sants Màrtirs. Una arqueta, situada a la base de l'altar, i uns distingits armaris acullen les restes d'una seixantena de cristians de l'antiguitat tardana.

La vila maresmenca de Vilassar de Dalt és un magnífic testimoni de la veneració de relíquies d'acord amb l'impuls sorgit després del concili de Trento (1545-1563). L'origen de les restes sacres cal cercar-lo a l'illa de Sardenya vinculada, aleshores, a la Corona catalanoaragonesa.

Durant la prelatura de l'arquebisbe de Càller Francisco de Esquivel, el 6 de novembre de 1614, es van iniciar les excavació dels subsòls de la basíliques de la ciutat episcopal on se suposava que hi havia restes d'època paleocristiana associada a les persecucions de l'Imperi romà. Els temples solien ser hereus d'edificis més antics, sovint amb cementiri. Ben aviat es van localitzar antics sepulcres de l'antiguitat tardana. D'aquesta ciutat i de parròquies de l'entorn es van recuperar les restes que, considerades d'antics màrtirs cristians, van merèixer la màxima reverència.

En aquella època, el vilassarenc Salvador Riera era funcionari del virrei Alfons d'Erill i es trobava a la ciutat. Salvador va insistir al prelat d'Esquivel que li fossin concedides algunes de les relíquies recuperades de l'oblit. Entre març i febrer de 1623, l'arquebisbe signava el document d'autenticitat de les relíquies, que va validar el notari de la ciutat, i que va concedir a Riera. Salvador Riera les va conduir a la seva població natalícia de Vilassar de Dalt on les van acollir amb gran solemnitat. El 14 de juliol, el bisbe de Barcelona Mons. Joan Sentís en va autoritzar el culte a la parròquia de Sant Genís.

La feligresia, dos anys després que arribessin, va promoure la construcció d'una capella dedicada als Sants Màrtirs i les seves relíquies a l'església de Sant Genís de Vilassar, aleshores d'estil gòtic tardà.

A mitjan segle XVII encara s'estava enllestint l'altar i retaule de la capella. Aquest retaule tenia unes portes, la part frontal de les quals estava decorada amb imatges dels sants i de la seva vida; un cop obertes, mostraven les relíquies. Aquesta operació,

Portada d'un dels primers llibres dedicats als Sants Màrtirs

que es va passar a conèixer com "obrir i tancar" els Sant Màrtirs, va assolir una gran rellevància, només duta a terme en moments especials.

El 1654, les autoritats eclesiàstiques del bisbat de Barcelona van determinar que la diada del 29 d'abril fos celebrada com la festivitat dels Sants Màrtirs; des d'aquell mateix any es commemora anualment amb gran solemnitat.

El 1678 es va instituir la Confraria dels Sants Màrtirs que, des d'aleshores, assumeix la labor de promoure el culte i devoció. Aquesta organització pietosa ha promogut i promou la veneració dels que ja eren considerats copatrons de la parròquia.

El 1936, a l'inici de la Guerra Civil espanyola, la capella dels Sants Màrtirs va ser incendiada per un escamot amb idees anticlericals. L'empenta i decisió de diversos fidels va permetre salvar la majoria de relíquies que es van conservar fins al final del conflicte.

ELS SANTS MÀRTIRS DE VILASSAR DE DALT

L'autèntica emesa feia referència a 78 restes que pertanyien a 67 màrtirs cristians. Segons aquest text es tractava de les següents:

“Dues relíquies de sant Pere màrtir no es té coneixement exacte de quins dels tres màrtirs de Caller anomenats Pere, es tracta. I alguna relíquies dels altres sants: sant Martí, subdaica, màrtir; sant Vicenç, màrtir; sant Antoni, màrtir; sant Gelasi, màrtir; sant Esteve, màrtir; sant Sisina, màrtir; sant Guisità i sant Marturi; sant Restut, màrtir; sant Gracià, màrtir; santa Joana, màrtir; santa Restuta, màrtir; sant Suí, màrtir; sant Jaume, prevere i màrtir; sant Egiciós, màrtir; sant Pupaquí, màrtir; sant Ignaci, noble i màrtir; sant Prian, màrtir; sant Eutimi, bisbe i màrtir; sant Ponsà, màrtir; sant Julià, comte i màrtir; sant Bonifaci, màrtir; sant Marí, diaca i màrtir; sant Maure, màrtir; sant Sever, bisbe i màrtir; sant Gerí, màrtir; sant Edici, màrtir; sant Fèlix, arquebisbe i màrtir; Santa Mèrida, màrtir; santa Florentina, verge i màrtir; sant Bàrbara, verge i màrtir; santa Caterina, verge i màrtir; santes Teodosia, Eugènia i Dorotea, verges i màrtirs; santes Cecília i Suina, verges i màrtirs; santa Reparada, màrtir; santes Justa, Justina i Henedina, verges i màrtirs; sant Llell, màrtir; sant Màxim, màrtir; sant Teodoret i sant Feliu, màrtirs; sant Optanci, màrtir; sant Víctor, màrtir; sant Luxori, màrtir; sant Marcelí, màrtir; santíssim Terulià; sants Pía i Joaquim; santa Subvenía; sant Llaríó, noi; santa Emerenciana; santa Savida; sant Janàs; sant Pere; santes Agnès i Lucrecia, verges; sant Timoteu; sant Erculià; santa Anneta; sant Jesmon; santa Victòria, sant Flor “.

D'aquests màrtirs, en algun cas a partir de les restes epigràfiques que s'havien trobat al costat de les seves restes, se'n van escriure les biografies que consten en els llibres escrits amb posterioritat.

ELS SANTS MÀRTIRS DE VILASSAR DE DALT

La reconstrucció de l'església de Sant Genís, amb una façana d'estil neorenaxentista, tres naus i cimbori al creuer, va acollir una nova capella dedicada als Sants Màrtirs oberta a la nau de llevant. El fons de l'espai es va decorar amb un fresc del sabadellenc Fidel Trias en què va representar la rebuda de les relíquies el segle XVII. El retaule, de nova creació, va contenir la majoria de relíquies en cinc expositors amb portes que permetien obrir-los i tancar-los en record de la tradició. El 29 d'abril de 1967, el sacerdot i fill de la població Àngel Fàbrega va consagrar l'altar on, simbòlicament a la seva base, es va situar una arqueta amb relíquies. Dinou anys després, el cardenal Narcís Jubany va confirmar el culte dels vestigis recuperats a l'inici de la Guerra Civil.

Inscripció conservada de les que es van trobar amb les restes dels Sants Màrtirs a Càller

L'any passat es va celebrar el 400 aniversari de l'obtenció i rebuda dels Sants Màrtirs amb grans celebracions que van cobrir el calendari anual amb activitats religioses i cíviques.

Bibliografia:

Bastardes, Albert [et al.] *Vilassar i els Sants Màrtirs*. Vilassar de Dalt: Museu Municipal, 1991

Els sants màrtirs venerats a Vilassar de Dalt. Barcelona: Foment de pietat Catalana, 1923

Fàbrega, Àngel. "Efemèrides històriques" al revers del full dels *Goigs dels Sants Màrtirs les relíquies dels quals venera la parròquia de Sant Genís de Vilassar de Dalt*. Vilassar de Dalt: Copisteria El Vaixell, 1987 (edició commemorativa del centenari de la primera que es va fer el 1887).

Jesús María, Josep de. *Epítome de la certeza, legitimidad y excelencia de los Santos Mártires que son veneradas en Vilassar*. Barcelona: Bartomeu Giralt, 1715

Els Sants Màrtirs i la pluja

L'any 1627, quatre anys després de la seva rebuda, els Sants Màrtirs van ser reclamats per intercedir i aconseguir pluja en temps de sequera.

El matí de la visita amb l'objectiu d'escriure aquest reportatge, lluïa el sol al cel blau sobre Vilassar de Dalt. Les relíquies dels Sants Màrtirs es van obrir amb tot el seu esplendor. No és un gest gaire habitual. I les paraules van ressonar a la capella lateral del temple Sant Genís mentre el president de la confraria procedia amb el ritual: "Sempre plou quan s'obren aquestes portes...". La resposta insensata i gairebé irreverent d'un servidor no es va fer esperar: "Potser caldria fer-ho més sovint...".

Feia dies que no queia aigua del cel i la sequera es feia sentir com mai. Aquella tarda, però, les relíquies dels Sants Màrtirs van complir amb la seva tradició i el ruixat es va fer persistent durant la vesprada i tota la nit. Des de feia prop de sis mesos que no havia caigut tanta aigua.

En cap cas, aquell viatge havia estat premeditat. Només el gest de mostrar les restes santes va ser suficient per mediar sobre la calamitat climatològica. Les portes de fusta es van obrir com posteriorment ho van fer les del cel. Els Sants Màrtirs van concedir el seu prodigi i van mostrar la seva excel·lència...

Un sincer agraïment, per la seva magnífica acollida, a Marc Riera, president de la confraria dels Sants Màrtirs de Vilassar de Dalt, Josep Samon i Mn. Toni Vidal.

Exposició temporal

Bèsties

Els animals en l'art medieval del MEV

Museu Episcopal de Vic

Ajuntament de Vic

BIS
BAT
VIC

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

MEV
MUSEU D'ART
MEDIÉVAL

@mevmuseu

museuartmedieval.cat

Amb el suport de:

Diputació
Barcelona

Cercle del
Mev

345 anys de l'enviament d'unes relíquies des de Roma pel beat riudomenc Bonaventura Gran

RELÍQUIES A RIUDOMS

Cos del beat Bonaventura Gran dins d'una urna a l'església parroquial de Riudoms. Foto Josep M. Font

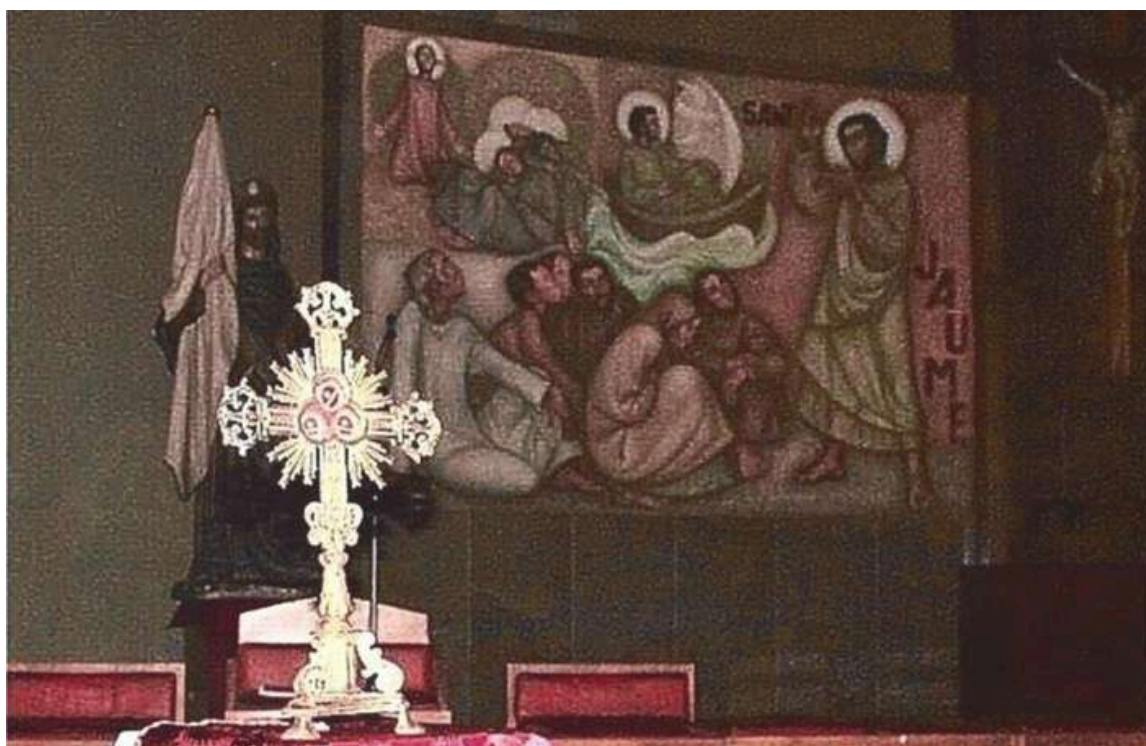
Aquesta revista, al seu núm. 14, tingué com a portada l'arribada a Riudoms des de Roma del cos del beat Bonaventura Gran Peris (Riudoms, 1620-Roma, 1972), que ara es guarda sota l'altar de la capella del Santíssim de l'església parroquial. Tanmateix, quan aquest religiós franciscà residia a Roma va remetre l'any 1679 unes relíquies al seu poble per mitjà del beneficiat Mn. Francesc Sunyer (Riudoms, 1650-1720) que, segons la tradició, són identificades amb les de sant Julià, sant Vicenç i sant Bonifaci, provinents de la casa del cardenal Francesco Barberini (Roma, 1597-1679), protector del Beat i de la seva reforma. De la rebuda enguany la vila de Riudoms en commemora els 345 anys. Aquesta donació va ser recordada i es va crear la festa de les Santes Relíquies que, després de celebrar-se en diverses èpoques de l'any, va establir-se el segon diumenge de maig, època en la qual comencen les diverses collites agrícoles. Tot i que Riudoms disposava d'altres relíquies, els vilatans sempre han tingut un fervor especial cap a aquestes relíquies, atenent la persona que les donà

Actual reliquiari en el centre del qual es guarden les relíquies en tres medallons que formen un trèvol de tres fulles. Foto Josep M. Font

RELÍQUIES A RIUDOMS

Exposició del reliquiari a l'altar major el dia de la seva festivitat. Foto Josep M. Font

Inici de la processó de les Santes Relíquies a Riudoms. Foto Josep A. Carranza

i, així, abans de l'arribada de les despulles del beat riudomenc, sempre foren les primeres de ser invocades i tretes en processó a Riudoms en moments d'epidèmies, sequeres, calamitats, plagues, etc.

Els primers goigs editats d'aquests sants van ser

impresos el 1813 pel llibreter Francesc de Paula Compte sense que hi consti el nom dels autors de la lletra o la música. En coneixem una altra edició del 1948, quan tornaren a reposar-se les relíquies, i dues més, del 2002 i del 2005.

Darrera versió dels goigs de les santes relíquies, publicada pels Gogistes Tarragonins, el 2005

RELÍQUIES A RIUDOMS

Tres làpides instal·lades a Riudoms que marquen un carrer amb el nom d'un dels sants de la festa de les Santes Relíquies. Foto Joan Torres

Per refermar més la devoció de les relíquies, s'aprofita una reial ordre de 1862 en la qual s'obliga a canviar del català al castellà el nom dels carrers del municipi perquè els sants fossin implantats en la nomenclatura vial. Així, el carrer d'Amunt passa ser conegut com el de Sant Bonifaci, i el carrer de la Muralla o del Sant com el carrer de Sant Vicenç; i, a mitjan segle XX, en obrir-se un nou vial a la perifèria del municipi se'l denomina carrer de Sant Julià.

Les noves relíquies

Quan és incendiada l'església de Riudoms just encetada la Guerra Civil, també es volatilitzen les relíquies que s'hi troben. Per substituir-les, es recorre al benedictí riudomenc Leandre Mestre Molons (1886-1953), resident al monestir de Montserrat i, per mediació del seu abat, se'n fan portar de noves des de Roma, autenticades pel cardenal Francesco Marchetti-Selvaggiani, en data de 17 de setembre de 1947. La seva arribada a Riudoms té lloc el dissabte 8 de març de 1948.

Cartell que anuncia l'arribada de les noves relíquies des de Roma, perquè es pugui seguir celebrant la festa de les Santes Relíquies, el 8 de maig de 1948. Arxiu Josep M. Mas

RELÍQUIES A RIUDOMS

L'arribada de les imatges

Malgrat la intensa devoció cap a les relíquies i després d'haver consultat tots els inventaris de la parròquia, aquests sants no tingueren una imatge fins al 2002. Es va aprofitar la celebració del tricentenari de l'ermita de Sant Antoni, inaugurada el 1702, per ser col·locades en tres capelles laterals d'aquest temple. El 10 de novembre arriben a Riudoms i són beneïdes per l'arquebisbe de Tarragona, Dr. Lluís Martínez Sistach. Les tres figures, que són policromades i tenen una alçada de 1,20 m, són sufragades per donatius particulars i pel fons de la Junta de l'ermita. Per col·locar-les s'organitza una processó que volta per diversos carrers, en què cada imatge va dalt d'un baiard. Cal dir que la majoria d'imatges triades no es corresponen a les relíquies, ja que s'elegiren imatges de sants amb els mateixos noms, però que no havien mort a Roma, sinó en altres llocs.

La processó enfila les escales abans d'arribar a la plaça de l'ermita de Sant Antoni. Foto Josep M. Font

La tradició versus la realitat

Malgrat que la tradició popular ha fixat que les relíquies que va remetre el beat Bonaventura Gran foren les dels màrtirs sant Bonifaci, sant Julià i sant Vicenç, gràcies a un document de 1791 que es guarda al fons parroquial de Riudoms de l'arxiu de l'Arquebisbat de Tarragona sabem que això no fou així. Les relíquies donades al beneficiat Mn. Francesc Sunyer foren extreïdes dels cossos dels cossos dels màrtirs sant Julià, sant Olimpí, sant Eugeni, sant Constanci i santa Victòria, trobats als cementeris o catacumbes romans de Sant Calixt i Sant Poncià i lliurades a Mn. Sunyer el 29 de gener de 1679, reconegudes i aprovades el 18 de març de 1680 pel Dr. Jeroni Zolibera, vicari general de l'Arquebisbat de Tarragona. Això també indica que no procedien de la casa del cardenal Barberini.

Per tant, quan es decideix crear la festa de les Santes Relíquies a Riudoms al primer terç del segle XVIII, els vilatans ja han oblidat quines són les relíquies enviades pel futur beat. Finalment, no es trien les relíquies dels sants pels seus donants, sinó més aviat per una qüestió de preferències personals en les advocacions. I això fa que només puguem estar segurs d'una relíquia enviada pel beat, la de sant Julià, que formarà part d'aquesta veneració especial i les altres dues seran lliurades per altres persones en èpoques diferents.

Benedicció de les imatges dels tres sants pel Dr. Carles Martínez, arquebisbe de Tarragona, el 10 de novembre de 2002. Foto Josep M. Font

Processó de les imatges de sant Vicenç, sant Julià i sant Bonifaci pels carrers de Riudoms, encaminant-se cap a l'ermita de Sant Antoni. Foto Josep M. Font

Joan Torres Domènech, historiador

RELÍQUIES A RIUDOMS

La processó que se celebra per la festa de les Santes Relíquies desplegada pels carrers de Riudoms. Foto Josep M. Font

Bibliografia:

Fortuny Torres, Xavier: "La devoció del poble", *L'Om*, 388, desembre de 2002, p. 47-51.

Perea Simon, Eugeni: *Advocacions amb goigs a l'Arquebisbat de Tarragona. Riudoms com a exemple*. Barcelona.; Editorial Claret, 2007.

Torres Domènech, Joan: "El Beat a Itàlia", *L'Om*, 578, desembre de 2000-gener de 2021, p. 20-25.

Torres Domènech, Joan: "Quines relíquies va enviar-nos el Beat?", *L'Om*, 597, octubre-novembre de 2022, p. 30-32.

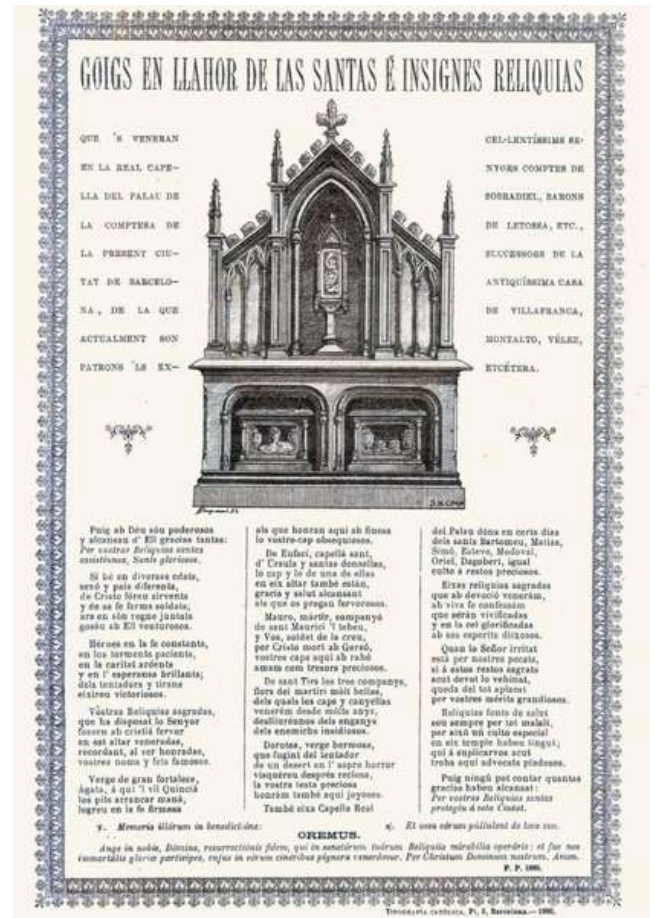
Les antigues relíquies del Reial Palau Menor de Barcelona

Redacció.- El coneixement que es té de moltes relíquies es gràcies a la impressió de documents de devoció com estampes i goigs. Les reformes poc curoses o la destrucció de parament i mobiliari litúrgic, especialment per la Guerra Civil (1936/1939), van comportar la desaparició de molts reliquiariis i el seu contingut.

L'església de l'anomenat Palau Reial Menor de Barcelona, d'origen medieval templer i enderrocat a mitjan segle XIX, és l'única construcció que se'n conserva completament reformada. I està dedicada a Nostra Senyora de la Victòria.

Actualment, aquest temple eclesiàstic conserva, a la base d'un altar lateral, unes relíquies ben notables: la banqueta on seia i el matalàs sobre el qual dormia sant Ignasi de Loiola en el seu pas estada a la ciutat comtal; la seva presència és testimoni que a la dècada de 1920 va passar a la Companyia de Jesús.(1) Anteriorment, com indiquen un full de goigs i un full únicament a l'estampa, hi havia un altar on, entre espais, es veneraven altres relíquies.

La capçalera dels goigs, impresos a Topografia Catòlica de la plaça del Pi, mostra aquest altar d'un estil que recorda el gòtic d'acord amb la reforma de l'edifici dita a terme la dècada de 1860 amb participació de l'arquitecte Elies Rogent. A més, recorda que l'església mantenia la seva vinculació nobiliària, aleshores en relació amb la casa del

comtat de Sobradí i la baronia de Letosa. Els versos proporcionen el nom dels sants als quals pertanyien i en destacaven la seva importància:

Situació del desaparegut Palau Reial Menor de Barcelona, al Barri Gòtic de Barcelona

RELÍQUIES DEL REIAL PALAU MENOR

*Vostras Reliquias sagradas,
que ha disposat lo Senyor
Fossen ab cristà fervor
En est altar venerades,
Vostres noms y fets famosos.
Per vostres Reliquias santes
assistiu-nos, Sants gloriosos.*

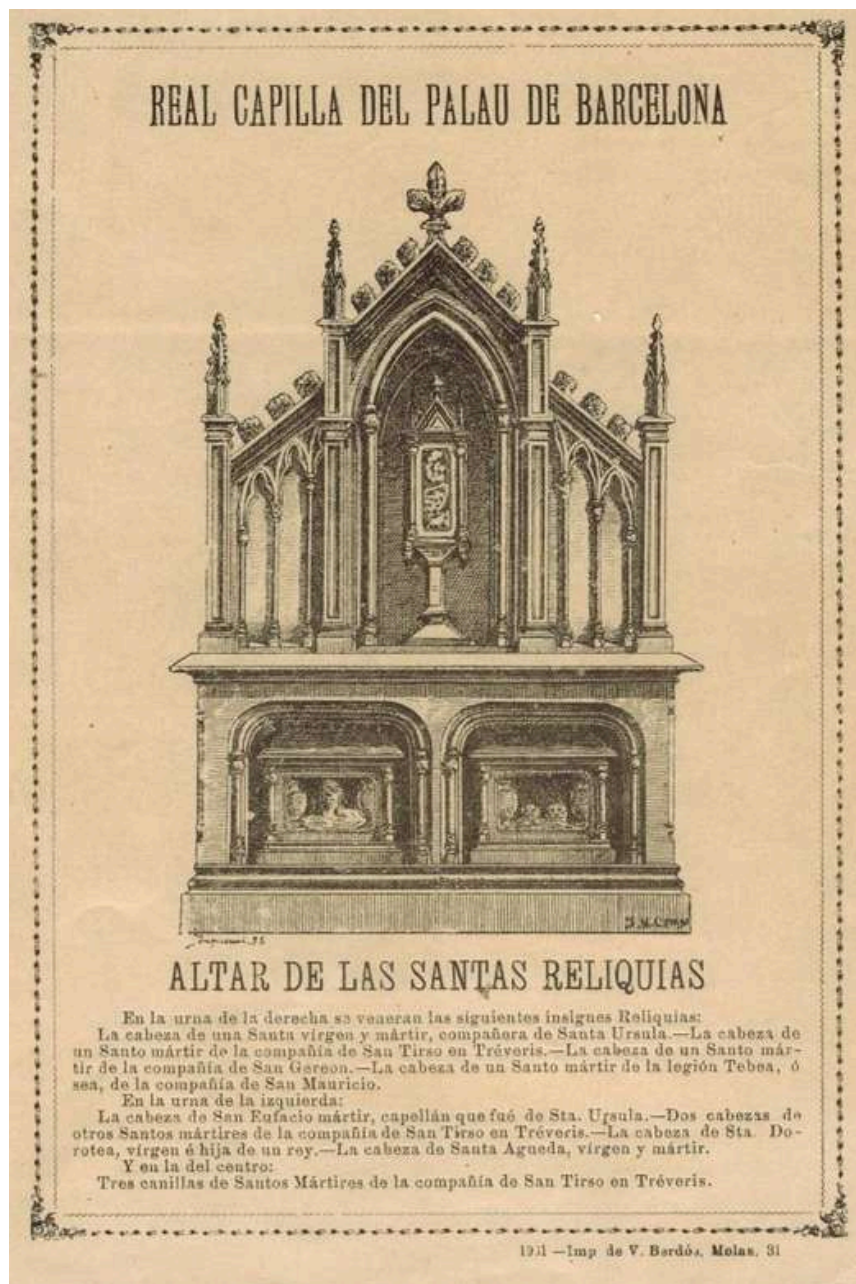
El detall de les restes sacres, malgrat que no s'identifiquen alguns sants, les proporciona un full amb la mateixa il·lustració esmentada emprada amb posterioritat als goigs i amb text en castellà. En aquesta relació s'hi esmenten el cap d'una de les Onze Mil Verges i diversos caps i canyelles de soldats de la legió tebana. Només es concreten els noms de sant Eufaci, sacerdot de santa Úrsula, màrtir capdavantera de les Onze Mil Verges, i santa Àgueda, verge i màrtir, dels quals també es conservava el cap.

La procedència germànica de les relíquies es dedueix dels noms dels sants, tret de santa Àgueda; el nom d'aquesta santa és més conegut pel seu origen sicilià, però també podria fer referència a una de les Onze Mil Verges de les quals s'ignorava com s'anomenaven.

En qualsevol cas, els noms formen part d'una llista de suposats màrtirs que, aplegats en nombrosos grups com la legió tebana o les Onze Mil Verges, han format part de l'imaginari propi de la devoció més piadosa.

Nota:

1 Fuguet, Joan. "La casa del Palau del Temple, de Barcelona", *Locus Amoenus, revista del Departament d'Art i Musicologia de la Universitat Autònoma de Barcelona*, v. 7, 2004, p. 99-109

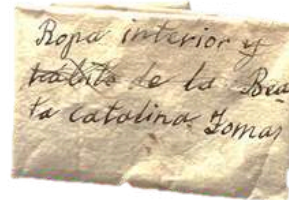
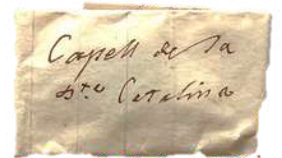

RELÍQUIES DE SANTA CATALINA TOMÀS

ALGUNS APUNTS SOBRE LA DISTRIBUCIÓ DE RELÍQUIES DE SANTA CATALINA TOMÀS

El propassat 5 d'abril es complien 450 anys del trànsit de santa Caterina Tomàs, cap a la casa del Pare. Davant aquesta avinentesa, institucions com el bisbat de Mallorca, la canònica de Santa Magdalena de Palma, el Consell de Mallorca, el seu poble natal de Valldemossa... s'han posat dempeus per celebrar aquest aniversari. L'efemèride obrí tot un seguit de celebracions religioses i actes culturals que, arreu de l'illa, recordaran la figura preeminent de l'única mallorquina que ha estat reconeguda per l'Església amb el grau de la canonització.

Així, a les 12 d'aquell mateix dia, tots els campanars i cloquers de la ciutat i Part Forana s'uniren en una repicada de campanes per anunciar a tothom aquell joíós esdeveniment. Ja al capvespre, l'església del monestir de Santa Magdalena on es conserva el cos incorrupte de la beata valldemossina, acollí la celebració central de la jornada. El senyor bisbe presidí l'Eucaristia, hi concelebraren ample

Relíquies de la beata Catalina Tomàs amb el seus estoigs

El Bisbe de Mallorca i algunes monges del monestir de Santa Magdalena de Palma tot entregant al Papa Francesc un reliquiari de santa Catalina Tomàs realitzat per elles mateixes. Arxiu del monestir de Santa Magdalena.

RELÍQUIES DE SANTA CATALINA TOMÀS

Diversos defensius de l'època de la Beatificació. Col·lecció de l'autor

representació del clergat mallorquí, el capellà del monestir, membres del Capítol de la Seu, el rector de la parròquia de Santa Caterina Tomàs de Palma, la comunitat de religiosos agustins del convent dels Socors... Les monges canongesses regulars lateranenses de Sant Agustí, germanes de la mateixa Santa Catalina, es cuidaren del cant litúrgic i l'organista de la catedral, les acompanyà amb l'orgue. Hi eren presents, també, els màxims representants de les institucions civils, com ara el president del Consell de Mallorca i diversos consellers, el president del Parlament de les Illes Balears, el batle de Valldemossa..., molts de valldemossins compatricis de la santa, confreres i devots que omplien el temple. Acabada la celebració, tots passaren a la monumental capella panteó de santa Catalina per venerar-ne les despulles.(1)

D'aquestes relíquies i dels diversos espais que, al llarg de la història, les han acollides, ja tinguérem ocasió de parlar-ne en un número anterior de la nostra revista.(2) En la present col·laboració volem centrar-nos i aprofundir en el costum d'extreure petites porcions del cos sagrat i de l'hàbit que l'amortalla, per distribuir-les entre el poble fidel i satisfer-ne la devoció. Cal apuntar que, prèvia a l'obertura dels actes i celebracions tomasianes, una delegació formada per representats del bisbat de Mallorca, del Consell de Mallorca i per canongesses regulars del mateix monestir de Santa Magdalena, viatjaren a Roma per presentar al Papa Francesc el programa commemoratiu. En el transcurs de l'audiència general concedida pel pontífex a la plaça de Sant Pere del Vaticà el dimecres dia 20 de març, les monges li oferiren, a més d'una selecció de la rebosteria que elaboren a l'obrador del seu monestir-canònica,(3) un reliquiari amb diverses partícules.

A l'article que ja hem citat, parlarem de la primerenca dèria dels mallorquins per posseir algun trosset de la roba de santa Catalina o objecte que hagués pogut estar en contacte amb el seu cos. Mossèn Antoni Maria Alcover, el famós vicari general de Mallorca i promotor de l'obra del Diccionari Català-Valencià-Balear, explica com aquella idea suscità just després que el poble hagués tingut coneixement de la mort d'aquella que sempre havien considerat com a santa: "Tengueren la

Una altra teca amb relíquia de la Beata Catalina Tomàs. Col·lecció Joan Sitges

RELÍQUIES DE SANTA CATALINA TOMÀS

morta tres dies dins l'esglèsia, vellantla la Comunitat. Tot d'una de badayat, tots els qui pogueren, s'abocaren damunt el cadàver per dur-se'n qualque relliquia. Si no fos estat pel Canonge [Joan] Abrines, [el seu confés], la deixaven despullada. Tothom demanava que no la tapassen de terra, sinó que la poguessen veure per comanars'hi a Déu".(4) Aquell fet succeïa l'any 1574.

De ben antic ens consta la distribució controlada de relíquies que les mateixes monges de Santa Magdalena presentaven dins unes bossetes de tela de diverses qualitats, de tall pentagonal, quadrat, romboidal, en forma de fulla o de cor, anomenades defensius (en castellà *detentes*). Es tractava de peces que la gent, llavors, guardava en un lloc preeminent de casa seva o que, fins i tot, portaven enganxades a la roba, com també havien portat petites caixetes-reliquiaris treballats amb metalls nobles, pel reputat ram o gremi d'argenters mallorquins. Els primers eren ornats amb fils d'estany o oripell, altres amb cordonets de seda trenada o llaços de colors. Contenien petits embolcalls de paper amb les sagrades partícules. Alguns potser eren precintats amb un segell de lacre fosa que garantia l'autenticitat del contingut; tots portaven escrit de pròpia mà un títol que identificava la relíquia.

eca amb relíquia de l'època de la beatificació. Col·lecció Catalina M. Coll i Ramon Morey

Detall del segell de lacre emprat per les monges del monestir de Santa Magdalena per autenticar els reliquiaris que fabricaven elles mateixes.

Els defensius més antics que coneixem es podrien remuntar al període comprès entre els anys 1672, en què Mallorca celebrava l'arribada del rescripte pontifici que iniciava el procés de beatificació de Catalina Tomàs, i l'any 1792 en què s'assolia, amb la declaració de la seva fama de santedat i l'autorització del corresponent culte públic. Entretant Pius VII, l'any 1780, aprovava que la serventa de Déu mallorquina havia exercit durant la seva vida les virtuts en grau heroic. Així, des d'aleshores, el poble ja la podia anomenar amb el títol de venerable. Les relíquies d'aquesta època, segons si corresponen a abans o després d'aquesta aprovació, venien marcades amb títols semblants: "Relíquies de la Religiosa Sor Thomasa" o "de la Venerable M. Sor Catherina Thomàs".(5)

Segons el mateix Antoni M. Alcover, les monges han anat formant amb molta cura i veneració, una gran lipsanoteca tomassiana. Ell mateix explica com en el monestir de Santa Magdalena s'hi guarden, entre altres relíquies i memòries, "[...] el vel blanch de lli que ella duya en vida" i "un ruquet de fil, que formava part del seu hàbit de cor, y que el duqué molts d'anys". La beatilla (6) i el sotabarra.(7) Part de la seva roba seglar com son un bocí del gipó fet d'estamena(8) folrada de drap i altre bocí del vestit, era de cap a peus, també d'estamena, fosc de color i gruixat. La gonella (9) era sense folrar. També s'hi conserva una camisa com a peça de roba interior i

RELÍQUIES DE SANTA CATALINA TOMÀS

Reliquiari de l'època de la canonització. Col·lecció particular

dos capells. Uns corporals que ella mateixa brodà i el famós "didalet de la Beata", la corona(10) o penitència que duia penjada pel coll, dos breviaris que utilitzava durant les seves pregàries i la cadira que ocupava en el cor, el mobiliari de la seva cella... i "[...] un tros de s'hàbit que li llevaren quan fonch morta. Falten una mala fi de bocins i bocinets, que els devots sens nombre, quant saberen que era morta, hi comparegueren, els hi tayaren y los s'endugueren per relíquies".(11)

Consta que el dia 8 de setembre de 1792, Mallorca rebia el Breu Pontifici de la Beatificació i, amb tal motiu, ja hi hagué una repicada general de campanes: *"las del convento de religiosas Magdalenas repicaron desde las seis de la mañana hasta las doce de la noche, sin interrupción"*. També es cantaren Te-Deums a la Seu i a l'església conventual de Santa Magdalena, amb presència del bisbe, canonges, parròquies, religiosos i les autoritats civils. Al capvespre del mateix dia s'obrí el sepulcre de la novella Beata i *"[...] se extrajo del cuerpo de Sor Catalina una reliquia para remitir á Roma: observándose las formalidades canónicas y presenciaron el acto el Comandante General, el Provisor, comisionados de ambos cabildos y otras personas de distinción"*.(12)

L'ocasió també fou aprofitada per extreure una altra petita porció que el bisbe Pedro Rubio Benedicto i Herrero, dia 20 de novembre del mateix any, entregà dins una teca d'argent i cristall, a la catedral de Mallorca segons el document que s'hi adjunta i que nosaltres traduí:

"D. Petrus Rubio Benedicto et Herrero, Dei et Sanctae Sedis Apostolicae gratia Episcopus Majoricensis regiusque consiliaris, etc... Universis et singulis praesentes nostras litteras inspecturis fidem facimus et attestamur quod Nos, ad majorem Omnipotentis Dei gloriam sactorumque (sic) suorum venerationem, dono dedimus atque concessimus sacram reliquiam sanctae Ecclesiae Cathedrali ex carne Beatae Catherinae Thomas, virginis, ex eius sepulcro extractam atque in reliquiario argenteo ovalis figurae, duplici cristallo munito, bene clauso et funiculo serico coloris rubri colligato sigilloque nostro signato cum facultate illam apud se retinendi, aliis donandi et in quacumque ecclesia, oratorio aut capella hujus nostrae diaecesis publicae fidelium venerationi exponendi et collocandi. In quorum fidem las litteras testimoniales nostra manu subscriptas nostroque sigillo munitas per infrascriptum nostrum secretarium expediri mandavimus. Datum Palmae Balearium ac die 20 mensis novembris anni 1792. Petrus Episcopus Majoricensis [...]"

"D. Pedro Rubio Benedicto i Herrero, per la gràcia de Déu i de la Santa Seu Apostòlica, bisbe de Majorica i conseller reial, etc... Donem a tothom i a tots els presents les nostres cartes d'inspecció i testimoniem que, per a major glòria de Déu Totpoderós i de la veneració dels seus sants (sic), donem i hem donat a la santa església catedral la sagrada relíquia de la carn de la beata Caterina Tomàs, verge, treta de la seva tomba i dipositada en un reliquiari d'argent, de forma ovalada, assegurat amb un doble cristall, ben tancat i lligat amb un cordó de seda vermella, segellat amb el nostre segell, amb la capacitat de guardar-lo per a ella, de donar-lo a altres i d'exposar-la o dipositar-la en qualsevol església, oratori o capella de la nostra

RELÍQUIES DE SANTA CATALINA TOMÀS

diòcesi, per a la pública veneració dels fidels. En la fe del qual hem ordenat que les cartes testimonials signades per la nostra mà i assegurades pel nostre segell siguin remeses pel nostre secretari sotasignat. Donat a Palma de Mallorca el 20 de novembre de 1792. Pedro, bisbe de Mallorca...”

A l'interior del precedent reliquiari, s'hi guarda també un fragment de tela blanca i una altra de cotó embolicats en paper que diu: “Esta tela y cotó es part del matalás sobre lo qual a estat enterrat lo venerable cos de Sor Thomasa en la capella soterrània 51 anys, ço es desde 1577 fins als 7 de septembre 1628 que fonch traslladat ont vuy està, de que fas fe, Antoni Carbonell, prevere”.(13)

De la porció tramesa a la lipsanoteca pontificia juntament amb els testimonis d'autenticitat signats pel mateix bisbe, sembla que se'n van treure petits fragments que, adjunts als corresponents documents d'Autèntica, foren distribuïts per diverses esglésies de la diòcesis de Mallorca i de l'orde de Sant Agustí. Un d'aquests fou el que arribà a la parròquia de Sencelles per via del prevere Felix Lobo Arjona i Lull, protonotari apostòlic i postulant de la Causa de Canonització de la Beata Catalina. La credencial d'autenticitat fou signada a Roma el mes de març de 1793 i ens permet saber que la part extirpada del cos corresponia a una part del múscul popliti de la cama esquerra: “[...] *particulam ex musculo popliteo sura sinistra ejusdem B. Catharina virginis canonissae professae ordinis s. Agustín*”. També donava fe que quedava guardada dins la teca segellada, d'argent i vidre, en la que encara es conserva: “*eamque collocasse in theca argentea, filo serico rubri coloris colligata, ac meo sigillo in cera Hispanica impresso munita. In quorum fidem [...]*” Finalment, el dia 9 de gener de 1798, el Dr. Nicolau Sala, vicari general en Seu Vacant, concedia llicències per tal que la relíquia pogués ser exposada a la pública veneració i era enviada a la parròquia de Sant Pere de Sencelles. L'obertura del sepulcre de 1792 va permetre la recollida de moltes altres partícules que foren aprofitades per les monges de Santa Magdalena per seguir fabricant petits reliquiaris amb els quals

Reliquiari i detall de la corresponent teca (anvers i revers) de la parròquia de Sant Pere de Sencelles

RELÍQUIES DE SANTA CATALINA TOMÀS

Dos reliquiaris diferents de manufactura conventual, l'època de la beatificació. Col·leccions particulars.

Reliquiari de l'època de la canonització. Col·lecció particular.

obsequiarien els seus benefactors i parents. Una segona obtenció de relíquies data de l'any 1815 amb motiu del trasllat del cos de la beata a l'actual capella panteó que li dedicà el cardenal mallorquí Antoni Despuig i Dameto.(14) En aquesta ocasió, les canongesses van canviar l'hàbit al cos sant de la seva germana major. De la roba vella, de la fusta i del folre de l'antic taüt i, fins i tot, de la pols que hi havia se'n feren una multitud de relíquies. Mossèn Alcover segueix escrivint que a Santa Magdalena s'hi conserven també, molt de "bocins dels hàbits que a cada reconeixement canonich del Sant Cos que li practicaren li varen mudar, posant-n'hi un de nou. De tals hàbits en feren bocinets donantlos per relíquies an els benefactors del Convent, que eren a betzefs".(15) Totes aquestes relíquies eren disposades en uns senzills reliquiaris de fabricació pròpia a base de cartró folrat amb seda brodada i protegides per un vidre. Majoritàriament segueixen un mateix model. Al centre hi apareix una figura de paper retallat i acolorit que representa a Caterina Tomàs glorificada damunt núvols o reproduïda en algú dels gravats antics que a manera d'estampes votives havien estat distribuïdes d'ençà de la beatificació. Al voltant d'aquesta composició central hi veiem distribuïdes diverses relíquies tomassianes, totes de segona classe, les quals queden unides en un únic segell d'autenticitat per uns fils tenyits de vermell. Aquest segell mostra clarament la figura de santa Maria Magdalena, penitent, senyal feaent que correspon al propi del mateix monestir. Cada una de les partícules porten la corresponent cèllula identificativa: "velo", "roquete", "hábito", "vestido seglar", "túnica", "madera urna", "ataud"... D'aquest tipus d'ostensoris se'n conserven un nombre rellevant a diverses col·leccions d'arreu de Mallorca. Molts altres són d'un format més senzill i tant sols contenen una relíquia concreta. Les podem classificar en dos grups diferenciats per la data de 1930, que és la de la canonització. Així, dos dels anteriors a aquest any sempre porten una mateixa cartella: "la Beata Catalina Thomàs" i els posteriors ja l'anomenen com "Santa Catalina Thomàs".

Jordi Llabrés i Sans

RELÍQUIES DE SANTA CATALINA TOMÀS

Notes:

- 1 Llabrés, Jordi, "450è aniversari de Santa Catalina Tomàs", *Full Dominical. Setmanari d'informació de l'Església de Mallorca*. Any 2024, núm. 16. 21-abril-2024, p. 3.
- 2 Veg. Llabrés, Jordi, "El sepulcre i el cos incorrupte de Santa Catalina Tomàs (Mallorca)", *Reliquiae Sanctorum in Catalonia*, n. 11. Març-abril de 2022, p. 12-16.
- 3 Llabrés, Jordi, "La commemoració dels 450 anys de la mort de Santa Catalina Tomàs s'inicia a Roma", *Full Dominical. Setmanari d'informació de l'Església de Mallorca*. Any 2024, núm. 14. 7-abril-2024, p. 3.
- 4 Alcover, Antoni M. *Vida abreviada de Santa Catalina Tomassa*. Ciutat de Mallorca, 1930, p. 61.
- 5 Llopart, Gabriel, C.R., "Defensius o detentes de Mallorca. Cabos sueltos de folklore religioso malloquín" a *Religiosidad Popular. Folklore de Mallorca, Folklore de Europa*. Palma, 1982, p. 54 i 55.
- 6 La beatilla és una peça pròpia de l'hàbit religiós femení de certes ordes o congregacions. És de fil blanc i clar, menuda i que col·loquen a sota del vel extern, per cobrir-se el front i tot el cap.
- 7 Segons el mateix Alcover, és blanc i de fil, cobreix tot el coll i les orelles, arribant fins a la beatilla, subjectant-s'hi amb agulles.
- 8 Segons el *Diccionari Català-Valencià-Balear*, que indica el mateix Alcover, l'estamenya és un teixit assarjat de llana o estam, que avui sol ésser tot negre i serveix per a la confecció de faixes i hàbits religiosos, però que antigament era de diferents colors i servia també per a fer gipons, faldes, cobrellits, mantells, etc. Nosaltres afegirem que avui dia, els framenors caputxins i els ermitans de Mallorca, encara es fan els seus hàbits emprant roba d'aquesta, tenyida de color bru o castany (marró).
- 9 La gonella és una peça de vestir tradicional de la pagesia a les Illes Balears, composta de cos i de falda més o menys llarga. A la baixa Edat Mitjana, sembla que el seu ús era molt habitual. En un principi era portada per homes i dones però, mentre ells la van deixar de portar a la segona meitat del segle XV, entre les dones ha perdurat fins al segle XX.
- 10 Rosari o enfilall de grans destinat a comptar set desenes d'avemaries (corona seràfica) o quinze desenes que, tradicionalment, forma el psaltiri dominicà complet.
- 11 Pel tema de les relíquies de Santa Catalina Tomàs vegeu: Alcover, Antoni M. *Vida abreviada de Santa Catalina Tomassa*. Ciutat de Mallorca, 1930, p. 146-174.
- 12 Campaner, Álvaro, *Cronicón Mayoricense*. Palma, 1984, p. 596.
- 13 Miralles Sbert, José. *Las Reliquias y Relicarios de la Catedral de Mallorca*. Palma de Mallorca, 1961, p. 103-104.
- 14 Llabrés, Jordi. "El sepulcre i el cos incorrupte de Santa Catalina Tomàs (Mallorca)", *Reliquiae Sanctorum in Catalonia*, n. 11. Març-abril 2022, p. 16.
- 15 Alcover, Antoni M. *Vida abreviada de Santa Catalina Tomassa*. Ciutat de Mallorca, 1930, p. 174.

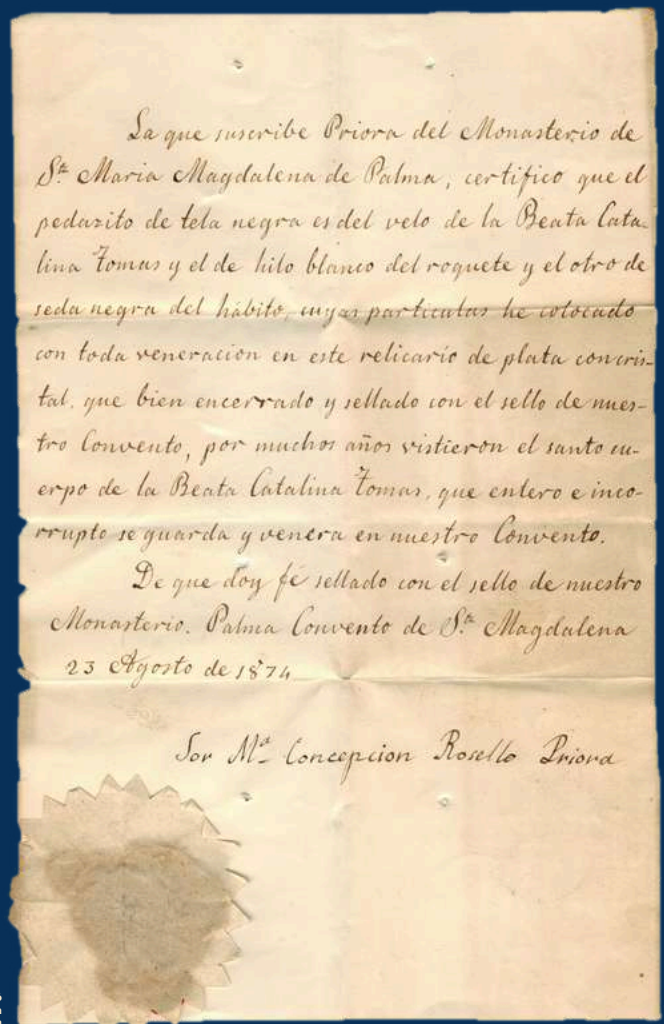
Una relíquia ben acreditada

Les relíquies solien anar acompanyades del document de l'autèntica que en certificava la certesa de la seva procedència. En algun cas, aquest informe podria ser un text manuscrit on es donaven interessants detalls com qui el signava, de quines restes es tractava i per quina finalitat es proporcionaven.

Aquest és un exemple de relíquies de la, aleshores, beata Catalina Tomàs.

Centre d'Interpretació
Reliquiae Sanctorum
in Catalonia

ELS SEPULCRES DE SANT ERMENGOL

Els sepulcres de sant Ermengol, bisbe d'Urgell (1)

Redacció.- El Museu Diocesà de l'Urgell preserva dos dels sepulcres reliquiari que van acollir el cos de sant Ermengol. Bisbe d'Urgell entre 1010 i 1035 és un dels pocs prelats medievals catalans canonitzats i, aleshores encara, per aclamació popular.

La tomba de sant Ermengol, fins a 1576, es trobava en un altar situat a la primera capella a la banda sud del transsepte, propera a l'altar major de la catedral de la Seu d'Urgell. A partir de 1535, la intervenció aplicada a l'interior de l'església de la Seu, amb una reducció d'altars, va suposar el trasllat de l'altar del sant a la primera absidiola de la banda oposada. En aquest espai es trobava, a partir de 1617, el sepulcre de fusta descrit en aquest article. Posteriorment, el 1755, el capítol de canonges va procurar ampliar la capella per situar-hi el sepulcre d'argent que substituïa l'anterior.(1)

Sarcòfag reliquiari de fusta

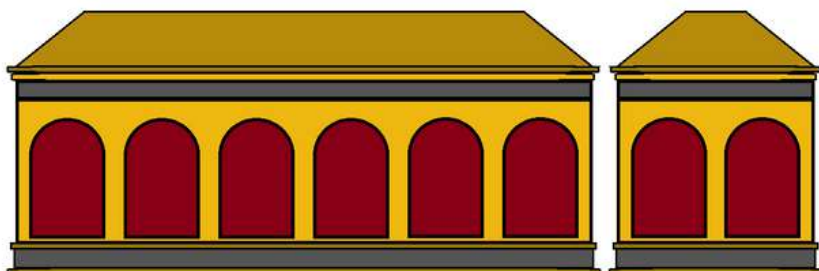
El cos de sant Ermengol, des del primer quart del segle XVII a la segona meitat del XVIII, va estar reguardat en un sarcòfag de fusta policromada (exterior) folrat de teixit (interior).

Es tracta d'un continent rectangular amb tapa trapezoïdal que presenta setze episodis de la vida del prelat a les quatre cares emmarcades per arcs i una faixa superior amb el mateix nombre d'amorets. Les representacions pictòriques s'atribueixen a Gaspar Altisent, pintades entre 1616 i 1617, i cinc de les quals representen aspectes de la devoció al sant i miracles ocorreguts gràcies a la seva intercessió. El sepulcre té unes mides de 146x68,5x55,5 cm.

El teixit que cobreix l'interior del sarcòfag i la peça encoixinada del fons és una tela fina de seda de color beix.

El Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya (CRBMC), que depèn de la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat, va fer-ne una acurada restauració entre els anys 2011 i 2012.(2)

Notes:

1 Pujol, Pere. "L'urna d'argent de sant Ermengol bisbe d'Urgell", *Memòries*, v. 1, fascicle 1, [secció històrico-arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans], 1927, p. 11-13

2 "El sarcòfag reliquiari del bisbe sant Ermengol", *RESCAT. Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya*, n. 23, hivern 2013, p. 6-9

cases d'Oliba

Una entrada conjunta a set grans monuments
del cor de Catalunya

Monestir de
Sant Joan de les Abadesses

Monestir de
Ripoll

Monestir de
Sant Pere de Casserres

cases
d'Oliba

Catedral de
Sant Pere de Vic

Monestir de
Santa Maria de l'Estany

Basílica de
La Seu de Manresa

Museu Episcopal de Vic

Des del Ripollès pirinenc fins a la conca igualadina, monestirs, canòniques, catedrals i parròquies s'escampen arreu del territori. Claustres, campanars, retaules i tota mena de tresors artístics ens parlen de la nostra història i ens donen moments de pau per al cos i l'ànima.

www.casesdoliba.cat

Presentació del

UN ESPAI PER ESTUDIAR, CONÈIXER I DIVULGAR LES RELÍQUIES DE SANTS EN TERRITORIS DE PARLA CATALANA

El **Centre d'Interpretació Reliquiae Sanctorum in Catalonia** pretén ser més que un espai on es poden veure relíquies. A partir d'aquestes i dels seus continents, és un lloc on s'explica el significat històric, religiós i econòmic de les restes sagues en territori de parla catalana.

Els objectius d'aquest equipament són: observar, examinar, distingir, desxifrar, conèixer, comprendre, comunicar, explicar... les relíquies de sants.

Les relíquies formen part del patrimoni material artístic, especialment en forma de reliquiari de diferents materials, i del patrimoni immaterial relacionat amb les manifestacions populars i els rituals que formen part de la seva veneració. Cal no oblidar que notables festes majors de ciutats del país tenen l'origen i actes principals al voltant d'una destacada relíquia.

Aquest nou i modest equipament es troba a **Manlleu** i, aviat, es podran fer visites per a grups reduïts on rebran detallada informació del seu contingut.

A finals d'any és previst que el Museu del Ter aculli una mostra representativa del material que s'exposa al centre d'interpretació amb noves i interessants aportacions.

Aquest centre planteja agrupar els esmentats objectius en tres direccions:

Recerca + coneixement + divulgació

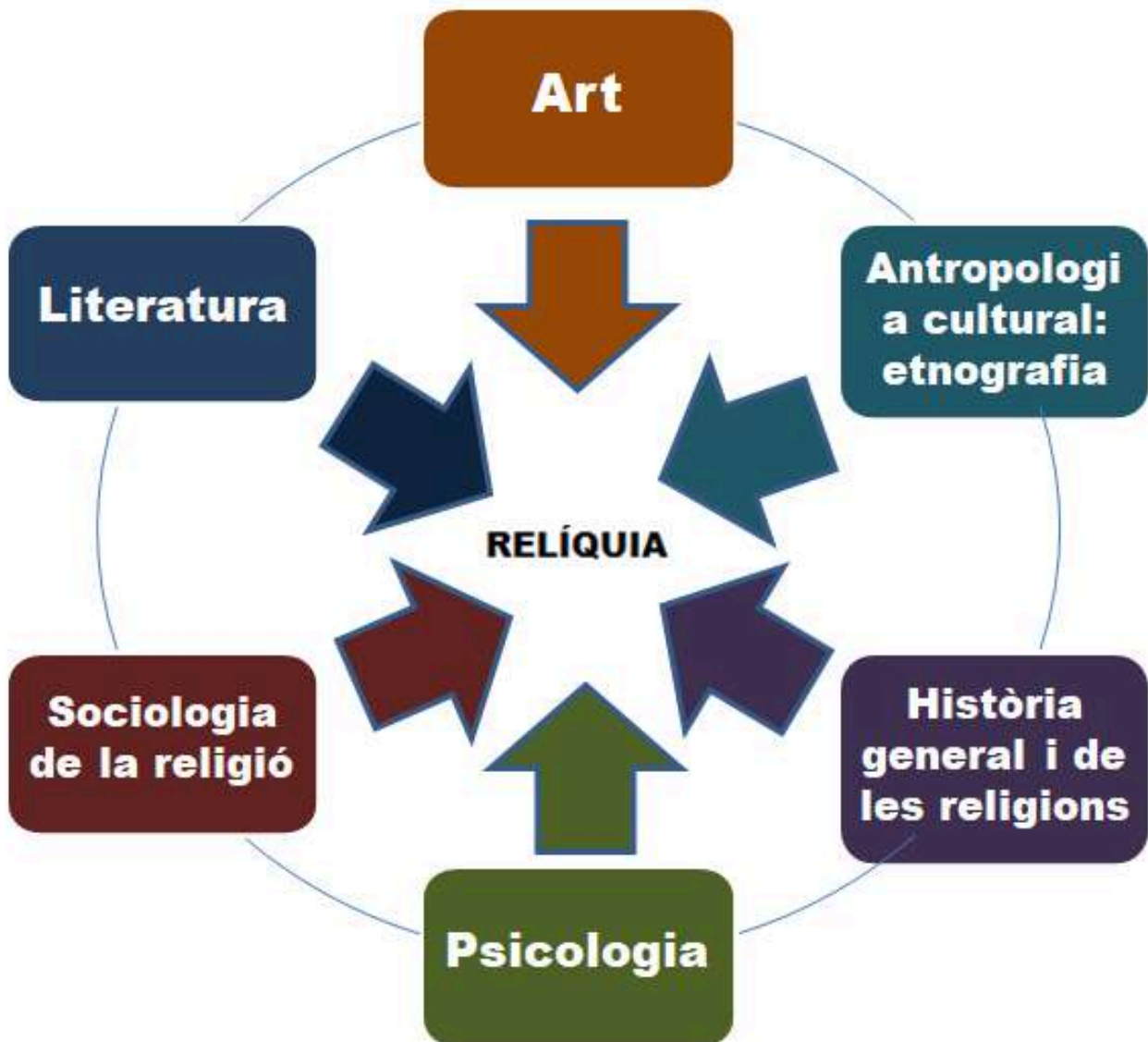
Es concep les relíquies de sants com els testimonis d'una cosmovisió que ha tingut la seva transcendència en la cultura del país més enllà de la religió.

CENTRE D'INTERPRETACIÓ RELIQUIAE...

RECERCA

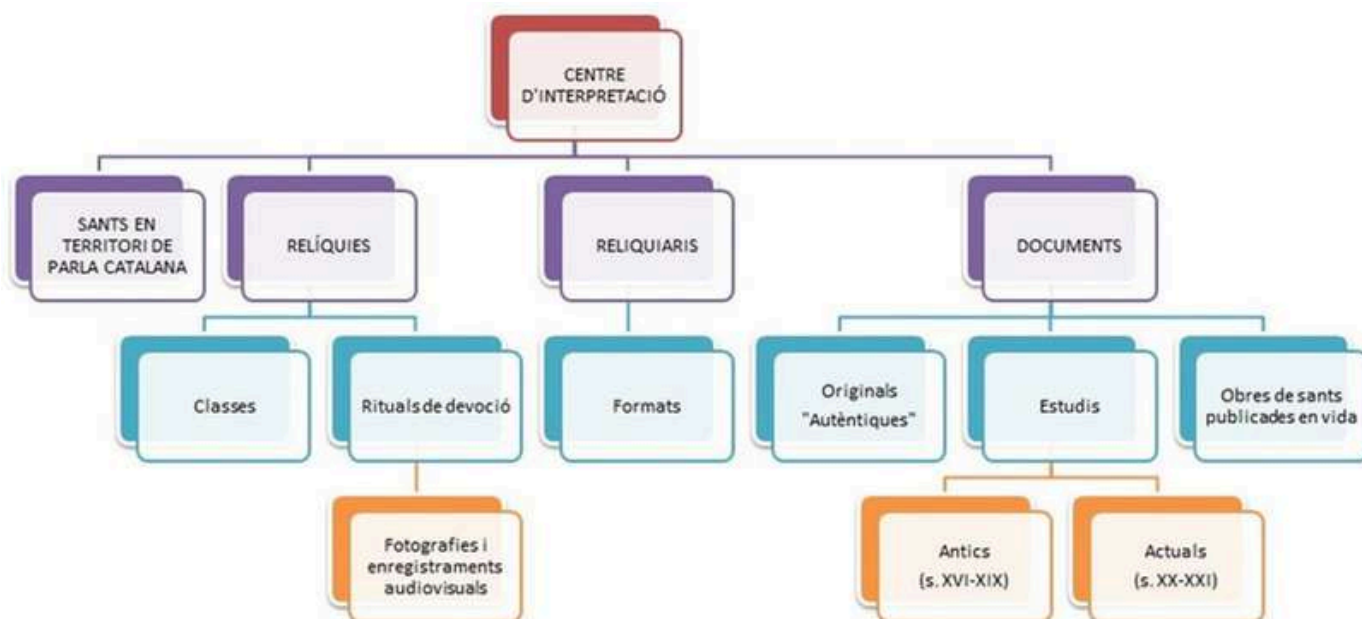
El món de les relíquies de sants, en ple segle XXI, necessita mitjans físics i digitals per transmetre la seva vigència. Aquest centre les estudia a partir del seu estudi des de les especialitats de les ciències humanes.

CONEXEMENT

El centre compta amb una important diversitat de peces, elements, obres i documents que faciliten la interpretació del passat i present de les relíquies.

CENTRE D'INTERPRETACIÓ RELIQUIAE...

DIVULGACIÓ

Des d'aquest recull d'elements, el centre desitja ser un punt de divulgació de les relíquies de sants en territoris de parla catalana. Aquest objectiu es planteja assolir mitjançant diferents canals de comunicació.

CENTRE D'INTERPRETACIÓ RELIQUIAE...

ESPAIS

RECURSOS

Les tres direccions d'activitat apuntades inicialment, compten amb diferents recursos materials que s'aniran incrementant per afavorir la missió de l'equipament:

- Biblioteca sobre sants i relíquies amb edicions nacionals i internacionals.
- Arxiu documental de novenaris, fullets i altres documents relacionats amb la devoció a les relíquies.
- Arxiu fotogràfic sobre reliquiari (alguns desapareguts)
- Diversos aparells òptics per millorar l'observació
- Projector, pantalla, càmera de filmació i fotogràfica
- Ordinador i monitor
- Escàner en 3D

CENTRE D'INTERPRETACIÓ RELIQUIAE...

MOSTRES TEMPORALS

Periòdicament, es dedicarà una part del centre a destacar aspectes puntuals de les relíquies i reliquiariis, especialment quan tenen han estat protagonistes d'interessants episodis històrics.

RELÍQUIES SÓN NOTÍCIA

3cat

3

Catòlica

SX3

EVA

NOTÍCIES

ESPORTS

Notícies

Directes

E24

catalunya
informació

Últimes notícies

Seccions

El periple del reliquiari robat fa 45 anys i que ara tornarà a Gandesa

La va comprar un col·leccionista sense saber que era robada i, anys després, la va donar al Museu Deu del Vendrell, on ha estat 30 anys exposada al públic

Redacció | 22/03/2024 - 09.02

La relíquia robada el 1979 (Ajuntament del Vendrell)

Quaranta-cinc anys després que el robessin de l'església Arxiprestal de l'Assumpció de Gandesa, i sense que se n'hagin trobat els lladres, el Reliquiari dels Sants Màrtirs ha tornat a l'Ebre. El Museu Deu del Vendrell l'ha retornat aquest dijous al bisbat de Tortosa. Aquesta peça, del segle XVI i d'estil plateresc, estarà exposada durant **dos mesos a l'exposició permanent de la catedral de Tortosa** i tornarà a la parròquia de l'Assumpció de Santa Maria de Gandesa, passat aquest temps.

Antoni Deu Font, col·leccionista d'obres d'art, va comprar aquesta relíquia a un antiquari de Barcelona **sense saber que era una peça que havia estat robada**. Dani Amorós, en declaracions a Ràdio Televisió El Vendrell, explica que la venda d'aquests objectes ha canviat molt des del 1979 fins avui. Actualment hi ha mecanismes legals que obliguen a tenir coneixement d'on prové cada peça, però abans no era així, i el senyor Deu la va comprar sense saber-ne la procedència.

RELÍQUIES SÓN NOTÍCIA

LA PARRÒQUIA DE FALSET PLANTA UN ARBRE A LA PEDRA DE SANTA CÀNDIA

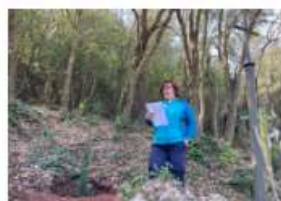
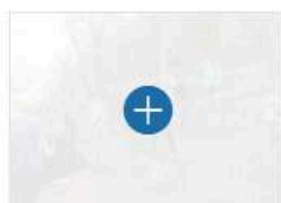
18, març 2024 | Notícies

Coincidint amb el 250è aniversari de l'arribada de les relíquies de santa Càndia al municipi de Falset, aquest diumenge dia 17 de març va tenir lloc un nou acte commemoratiu d'aquesta efemèride.

En aquest cas, el Centre d'Estudis Falsetans va convidar la Parròquia de Santa Maria a participar en la seva anual Festa de l'Arbre. Així, la Parròquia va plantar un arbre a la Pedra de santa Càndia, el lloc on segons la tradició van descansar els qui van portar les relíquies de la patrona de Falset l'any 1774.

Després de la plantada de l'arbre es va fer una pregària i un esmorzar popular.

RELÍQUIES SÓN NOTÍCIA

infoCamp
de Tarragona

Falset inaugura l'any del 250è aniversari de l'arribada de les relíquies de Santa Càndia

La Parròquia de Santa Maria i l'Ajuntament de Falset han preparat un conjunt d'actes que es duran a terme al llarg d'aquest any 2024

El Teatre de l'Artesana va acollir aquest diumenge l'acte institucional de l'any dedicat a celebrar l'efemèride

ARQUEBISBAT DE TARRAGONA

CULTURA | Redacció Infocamp
Dilluns, 15 abril 2024 21:21

Enguany es commemora el **250è aniversari de l'arribada de les relíquies de Santa Càndia a Falset**. Per a celebrar-ho, la Parròquia de Santa Maria i l'Ajuntament de Falset han preparat un conjunt d'actes que es duran a terme al llarg d'aquest any 2024.

Aquest diumenge 14 d'abril va tenir lloc l'acte institucional d'aquest any dedicat a celebrar l'efemèride, que va tenir lloc al Teatre l'Artesana de Falset. En el decurs de l'acte es van presentar algunes de les iniciatives que es duran a terme, com ara la **venta d'objectes devocionals de santa Càndia**, que ha impulsat la Parròquia i que ja es poden adquirir, o la propera edició d'una **bandera per a penjar als balcons durant les festes en honor seu**. A més, durant aquest any, **la Parròquia ha instal·lat els vitralls al·lusius a santa Càndia** als finestrals de la cúpula del temple parroquial.

Pel que fa a les celebracions, està previst que **l'arquebisbe Joan Planellas presideixi la missa de la festa de Santa Càndia**, que serà el diumenge dia 8 de setembre. En aquesta celebració, s'interpretarà, per primera vegada, el cant que **Mn. Joan Àguita**, vicari general de l'arxidiòcesi i fill de Falset, ha dedicat a la patrona del municipi i que també es va presentar durant l'acte d'aquest diumenge. Prèviament, com és habitual, tindrà lloc la novena, i el dissabte dia 7 de setembre hi haurà unes vespres solemnes durant les quals s'obrirà, de manera extraordinària, l'urna de les relíquies d'aquesta verge i màrtir romana.

La tarda del diumenge dia 8 es clourà la novena i **es retornarà en processó la imatge de Santa Càndia fins a la seva capelleta**. Seguidament, tindrà lloc la projecció d'un mapping a la façana de l'església parroquial.

Per últim, el **25 de setembre, dia exacte en què van arribar les relíquies a Falset**, se celebrarà l'eucaristia a la capelleta de santa Càndia. I, com a clausura de l'aniversari, el dia 29 de setembre s'estrenarà la representació **'Els vitralls de santa Càndia'** a l'església parroquial, una obra que portaran a escena el **grup de teatre La Corrandà**, el director del qual, Josep Ahumada, és autor del guió. Pel que fa a la música, que ha compost Miquel Àngel Cordero, serà interpretada per la Banda de Falset.

RELÍQUIES SÓN NOTÍCIA

SER 100

Sociedad

Nuevas evidencias abundan en la teoría de que el Santo Cáliz custodiado en la Catedral de València no es una falsa reliquia

Los materiales utilizados y el patrón usado en la construcción de la copa inclinarían la balanza

Imagen de archivo del Santo Cáliz / Cadena SER

— Juan Magraner [Radio Valencia](#) 29/03/2024 - 11:14 CET

Valencia • En la semana en que hemos sabido que el nuevo centro de interpretación del Santo Cáliz contará con apoyo del Consell Valencià de Cultura hemos sabido de esas dos nuevas investigaciones del profesor Manuel Zarzo que abundan en la idea de que la reliquia custodiada en València desde el siglo XV es auténtica. Ya en 2019 este profesor de Estadística Aplicada reveló que una cita del libro del Apocalipsis daba una descripción de la copa muy similar al considerado Santo Cáliz y que se custodia en la catedral de València desde el siglo XV.

RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA a mitjans de comunicació i xarxes socials

Redacció | 11 de març de 2024

A Barcelona, **Santa Madrona** ha compartit protagonisme històricament amb Santa Eulàlia, una suposada jove donzella barcelonina i màrtir a l'imperi romà, i la Verge de la Mercè, que actualment assumeix el patronatge principal. Al segle XX, a causa d'aquesta competència celestial, Santa Madrona va quedar relegada i pràcticament oblidada. Els esforços per "rescatar-la de l'oblit", però, queden àmpliament reflectits en la tasca feta aquests últims mesos pel folklorista **Joan Arimany Juventeny** (Manlleu, 1966), que ha plasmat en el nou número de la revista digital *Reliquiae sanctorum in Catalonia* els seus últims passos per reivindicar-ne la figura a Catalunya i, el novembre passat, a la ciutat grega de **Tessalònica**.

Joan Arimany, durant el Simposi internacional sobre santa Madrona celebrat a Tessalònica. | Cedida

Arimany dedica un ampli reportatge d'una trentena de pàgines en el que és el número vint-i-u de *Reliquiae* i ofereix una **profunda indagació** en la relació que ha existit entre Catalunya i aquesta santa. "És un dels territoris on la devoció i el culte a Santa Madrona ha estat més intens", assenyala Arimany en les seves conclusions, on exposa que durant més de quatre segles les manifestacions de pietat i les obres artístiques inspirades en la seva figura "són una bona prova" de l'estreta vinculació d'aquesta santa, "amb fonaments incerts i difícils de discernir", apunta l'autor i director de la revista. Una extensa **llista bibliogràfica** acompanya finalment el text perquè el lector pugui conèixer les passes d'aquesta veneració.

En les darreres pàgines del número s'ofereix una aproximació feta per l'especialista Jordi Llabrés a la veneració que es fa a Mallorca de les santes **Àgueda i Escolàstica**, procuradores de la pluja, a través de les seves relíquies i els seus goigs. També a Mallorca és on el document centra l'atenció en la celebració dels cinc segles de la possessió del braç de **Sant Sebastià**. Aquesta nova entrega també ha servit a Arimany per a anunciar alguns detalls sobre el que serà, pròximament, el Centre d'Interpretació Reliquiae Sanctorum in Catalonia, un nou equipament que el seu gestor està preparant des de fa mesos per observar i comprendre les relíquies de sants en terres de parla catalana.

Reliquiae Sanctorum in Catalonia és una revista gratuïta sorgida l'any 2020; actualment compta amb **més de 400 subscriptors d'arreu de les diòcesis de parla catalana** encuriolats per les relíquies que hi ha (o hi ha hagut) a casa nostra. Joan Arimany Juventeny, n'és fundador, director i maquetador. El pròxim número sortirà el 28 d'abril.

PROPER NÚMERO: 30 DE JUNY DE 2024

Les relíquies de sants i la plaga de la llagosta de 1687 / 1688

Les relíquies i les deus d'aigua

Relíquies al territori: el Collsacabra

Les relíquies de Sant Hipòlit de Voltregà

Els sepulcres de sant Ermengol, bisbe d'Urgell (i 2)

...i molt més.

Portaveu del
**RELIQUIAE
SANCTORUM
IN CATALONIA**
CENTRE D'INVESTIGACIÓ

SUBSCRIPCIÓ GRATUÏTA A:
SUBSCRIPCIÓ REVISTA

Voleu descarregar números anteriors?

**DIRECCIÓ I REDACCIÓ: JOAN ARIMANY I JUVENTENY
AMB LA COL-LABORACIÓ DE JORDI LLABRÉS I SANS I JOAN TORRES I
DÒMÈNECH**

© 2024 joan arimany juveneny

Correcció:
N CONSORCI PER A LA
NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA
CNL d'Osona - OC de Manlleu

AGRAÏMENTS:

CNL-OC DE MANLLEU, MARC RIERA, JOSEP SAMON, JOAN TORRES, NORA VELA I TONI VIDAL